DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 20. januarja 1966

Št. 2, leto XXIII

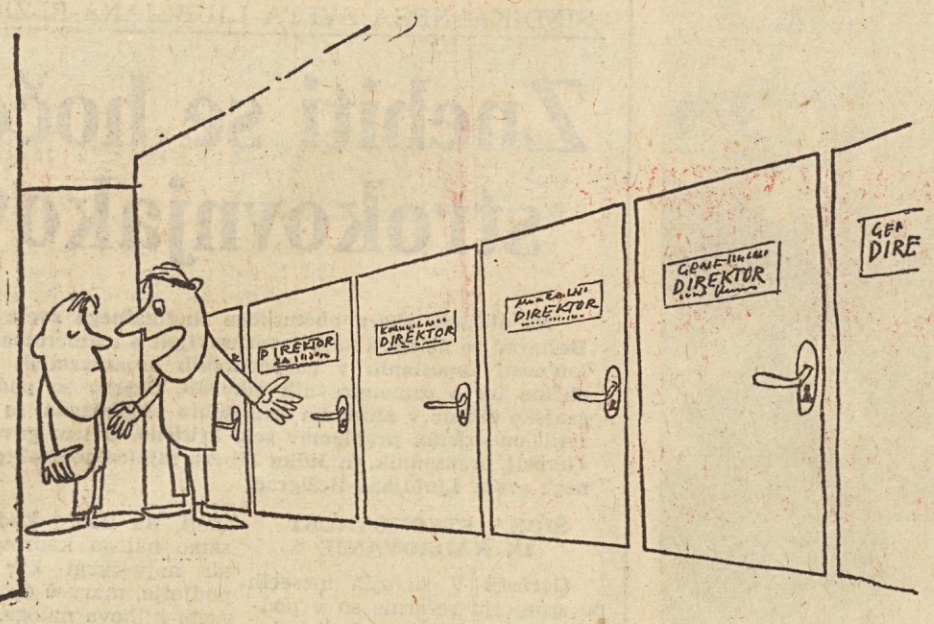

Prednost nove organizacijske sheme

— V našem podjetju je toliko šefov in direktorjev, da človek dobi kar spoštovanje do teh naših strokovnjakov ... z osemletko.

Karikatura: ANDREJ NOVAK

BENEFICIRANA DELOVNA DOBA NAJ BO OBJEKTIVNO POGOJENA

IZJEMA — NE PRAVILO

Zakon o beneficiranem delovnem stažu — to je dobi, ko se delavcu šteje v pokojnino več časa, kot pa ga je dejansko prebil na delu — naj bi bil vsebinska dopolnitev pokojninskega zakona. Pokojninski zakon je namreč postavil splošne kriterije, ki naj bi bili osnova za odločanje, kdaj in kje so delovni pogoji taki, da delavci vsled njih ne morejo doseči rednih pogojev za upokojitev. Tako imenovani beneficirani delovni staž je predviden za delo na izredno težkih in zdravju škodljivih delovnih mestah ter tam, kjer zavarovanci zaradi posebnosti dela v starejših letih ne morejo opravljati dejavnosti, za katero so usposobljeni.

Namen beneficiranega delovnega staža je, da bi delavci, ki delajo na zdravju nevarnih in težkih delovnih mestih, ki pa jih iz objektivnih razlogov ni mogoče izboljšati, dopolnili pogoje za upokojitev prej kot pa drugi zavarovanci. Mimo splošnih kriterijev za beneficije je v členih od 41. do 43. Temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju določeno, da se vsakih 12 mesecev efektivnega dela na posebno težkih delovnih mestih računa kot 18, 16 ali 15 mesecev delovne dobe, odvisno od narave oziroma težavnosti dela.

Čeprav je pokojninski zakon okvirno opredelil najbolj karakteristične dejavnosti, v katerih naj bi se delavcem zaradi težkih delovnih pogojev računala delovna doba za pokojnino s povečanim trajanjem, prav tako pa, da bi se tudi starostna meja, ki je potrebna za pokojnino v primerih, ko je delovna doba nižja kot 40 let (nepolna starostna pokojnina), pomikala navzdol, je podrobnosti prepustil posebnemu zakonu. Z okvirnimi določili o materialnem pokrivanju invalidskega in pokojninskega zavarovanja je pokojninski zakon dal delovnim organizacijam tudi jasno usmeritev, da bodo morale same kriti povečane prispevke za beneficiran staž.

Prav na ekonomsko plat pa so delovne organizacije pri svojih zahtevkih po beneficiranem stažu premalo mislile. Vzemimo samo nekaj primerov iz analize sedanjih zahtevkov: **Poslovno tehnična skupnost podjetij za gradnjo hidroenergetskih objektov** je na primer predlagala kar 2327 delavcev za beneficiran staž, od tunelskih zidarjev do mašinistov in električarjev. Strokovna komisija, ki je pregledala pogoje dela v tej dejavnosti, meni, da bi delovno dobo s povečanjem šteli le zidarjem, ki prebijejo najmanj 80 odstotkov letnega delovnega časa na vročem remontu metalurških peči. Če ilustriramo še z dinarji prvi in drugi predlog: prispevki za beneficije za 2327 delavcev bi veljali letno 21 milijonov 583 tisoč starih denarjev, medtem ko bi za resnično težka delovna mesta, ki jih predlaga komisija, morali plačati letno v sklade le 3 milijone 927 tisoč starih dinarjev.

Skupnost jugoslovanskih železnic zahteva skrajšano delovno dobo za četrtino skupnega števila delovnih mest. Čeprav je res, da so naše železnice še daleč od moderne opreme in da so delovni pogoji težki, pa je nesporno, da se da z boljšo organizacijo dela marsikaj izboljšati. Če bi na železnici iskali rešitve v teh izboljšavah, bi usahnile težnje, da bi beneficirali delovno dobo tako na široko, na primer tudi šefu postaje, ki ima dežurno službo, ter bi med predlogi ostala le tista delovna mesta, na katerih je delo težko kljub modernizaciji in dobri organizaciji dela.

(Nadaljevanje na 4. strani)

KANDIDATI NE ČAKAJO V VRSTI

Sodeč vsaj po tem, koliko imamo vsi skupaj ponavadi povedati o direktorskih stolčkih, bi zdaj pričakovali, da bodo ob tej prvi reelekciji kar v vrsti čakali na ta naziv. Dejansko pa je povsem drugače. Če prelistavaš oglasne strani dnevnega časopisja, lahko zaslediš, da posamezne delovne organizacije ponavljajo svoje razpise za delovna mesta direktorjev, ki jih je »zadela« letošnja reelekcija. In za večino teh primerov velja, da razpisov ne ponavljajo zavoljo tega, ker bi kandidati ne ustrezali razpisnim pogojem, temveč preprosto zavoljo tega, ker kandidatov sploh ni bilo.

Še posebej pa je ta pojav značilen za tiste delovne organizacije, ki so bolj oddaljene od gospodarskih in družbenih središč, in za one, kjer je v dosedanjem gospodarjenju ali medsebojnih odnosih precej škripalo. V enem od takih kolektivov — verjetno gre za nekakšen slovenski rekord — so zdaj že šestič razpisali delovno mesto za direktorja, a kot vse kaže, tudi tokrat brezuspešno.

Toda tej prvi reelekciji direktorjev bo kmalu sledila veliko bolj na široko zasnovana reelekcija vsega vodilnega kadra. In samo utvara bi bilo misliti, da tedaj tega problema ne bo več. Nasprotno, bržčas bodo morali marsikje celo več kot šestkrat razpisati posamezna delovna mesta.

Ne toliko v trditev, kot v razmišljanje: Ali smo se v delovnih kolektivih že dogovorili in razčistili sami s seboj, kakšne so pristojnosti posameznih vodilnih delavcev in seveda, kakšna je tudi njihova odgovornost? Ali smo se sploh zmenili, kaj terjamo od teh vodilnih delavcev? Ali jih tudi nagrajujemo v odvisnosti od njihovega deleža pri boljših ali tudi slabših rezultatih gospodarjenja?

V vsakdanjem življenju je zadeva približno takale: Odgovornost posameznega člana kolektiva smo največkrat skrili kar za fasado kolektivne odgovornosti. Če pa se že odnosi v gospodarjenju tako zaostrijo, da neizbežno terjajo razrešitev, potem največkrat uperimo svoj prst v direktorja, dejanski krivec pa se največkrat še naprej greje na zapečku kake službe. V nagrajevanju smo se dogovorili v občinskih merilih za nekakšno pravično lestvico vseh teh »najbolj vodilnih«, pa je potem čisto vseeno, kakšni so rezultati gospodarjenja v teh podjetjih. Ne moremo in ne moremo se tudi sprijazniti s tem, da bi nekje na podeželju nudili potrebnemu vodilnemu delavcu ali strokovnjaku tudi boljše pogoje, kot jih ima, recimo, v Ljubljani ali Mariboru, Celju, Kopru ali Kranju, ne moremo se sprijazniti s tem, da bi ga za njegovo delo ustrezno nagradili. Če še šestič ni odziva na razpis, se zadovoljimo s »sedanjim v. d.«, sebe in njega pa počasi prepričamo, da bo kar dobra taka rešitev. In nato — naprej po starem.

Tako smo tudi v tem primeru pri stari temi: delitev, nagrajevanje, odnosi. In bolj ko jo odlagamo na kasnejše dni, več težav in zadreg sami sebi povzročamo.

BOJAN SAMARIN

NEKJE V JELOVŠKIH GOZDOVIH FOTO: FOTO SLUŽBA DE

RAZGOVOR Z MILANOM RUSTJO, VODJEM PLANSKO ANALITSKEGA ODDELKA TOVARNE POHIŠTVA »MEBLO« NOVA GORICA, O LETOŠNJEM PLANU PROIZVODNJE

»Razvojno pot smo si jasno začrtali«

Kolektiv novogoriške tovarne pohištva »Meblo« sodi med tiste, žal redke kolektive, ki že ob zaključku gospodarskega leta natanko vedo, kakšne proizvodne naloge jih čakajo v prihodnjem letu in koliko bo sleherni zaposleni zaslužil, če jih bodo v celoti izpolnili. Naj se sprejemanje družbenih planov zakasni na vseh ravneh, od občinske do zvezne, delavski svet novogoriške tovarne pohištva bo sprejel svoj gospodarski plan za prihodnje leto zadnji dan starega leta. In pika! Tako že leta nazaj in tako tudi 31. decembra 1965. Če je razvojna pot jasno začrtana, potem je mogoče po njej stopati hitro, brez bojazni, da bi jo zgrešili, pa tudi prehiteti tekmece, ki si prizadevajo priti do cilja po neraziskanih bližnjicah. O tem, kakšne uspehe je v zadnjih letih dosegel kolektiv prav zaradi jasno začrtanih ciljev na začetku gospodarskega leta, nam je v razgo-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Danes na zadnji strani

VEČ DENARJA ZA KRAJŠI DELAVNIK

RAZLIČNE OCENE NAŠEGA CESTNEGA GOSPODARSTVA

V zakonu so luknje in na cestah tudi

Gospodarjenje s cestami postaja v času naglega naraščanja cestnega prometa važen činitelj, ki smo mu v preteklosti odmerjali po splošnem vtisu premalo skrbi. Pojem gospodarjenja s cestami obsega zelo različna opravila, za katera moramo skrbeti, jih usklajevati in urejati, če hočemo, da se bo cestni promet razvijal nemoteno in brez večje družbene škode. Za vedno večji cestni promet ne zadošča, da vzdržujemo in obnavljamo že zgrajena cestišča, temveč da zahtevam ustrezno tudi širimo cestno mrežo.

Štiri leta je že v veljavi zakon o gospodarjenju s cestami in zakon o cestnih podjetjih. Izkušnje štirih let pa kažejo, da so ostala nerešena nekatera bistvena vprašanja o položaju cest in cestnih podjetij v naši republiki, kar se odraža v nezadovoljivem stanju osnovne cestne mreže. To dejstvo zapažajo vsi. Problem pa se zaplete, ko skušajo dognati, kdo je kriv, da so ceste takšne, kot so. Nekateri mislijo, da je osnovni vzrok za slabo stanje naših cest preveliko število cestnih podjetij (v Sloveniji jih imamo sedem), kar povzroča drobljenje razpoložljivih sredstev za vzdrževanje in obnovo cestišč, vzdrževanje in obnavljanje cestne mreže pa zato ne daje dobrih učinkov. Predlagajo manj ali celo eno samo cestno podjetje. Cestna podjetja očitke zavračajo z znanim pregovorom: za malo denarja malo muzike. Razen tega imajo cestna podjetja v rokah trezne dokaze, da se je promet v zadnjih letih povečal sedemkratno, sredstva za vzdrževanje cest pa so ostala enaka, kot so bila. To znano dejstvo po njihovem ne more dati dobrih učinkov.

CESTIŠČA SO MEHKA KOT GOBE

Osnovna cestna mreža obsega v Sloveniji 6423 km cest, od teh je 2134 km moderniziranega cestišča. Vsa cestišča so razvrščena v tri osnovne razrede, vendar je v tretjem razredu zajetih tudi mnogo lokalnih cest. Pod moderniziranimi cestišči razumemo takšne ceste, ki imajo asfaltno prevleko. Zaradi zelo močne udeležbe težkih vozil v našem cestnem prometu, bi morale imeti modernizirane ceste tudi ustrezno dimenzijo nosilnega sloja, ki bi ustrezal vplivu težkih vozil. Tej zahtevi pa ne ustrezajo niti najboljše ceste v osnovni mreži, kot so avtomobilska cesta Ljubljana—Zagreb, nova cesta v Koper in nova cesta preko Trojan. Po nekaj letih kažejo te ceste znake utrujenosti, preobremenjenosti in propadanja nosilnega sloja. Še slabše pa je na drugih moderniziranih cestiščih, ki so bila samo na površini prevlečena z asfaltom in nosilni sloj ne ustreza obremenitvam. Računajo, da bi na 395 km bilo nujno potrebno ojačati nosilni sloj.

Znanstvene raziskave so po večletnih raziskovanjih tudi pokazale, da je vzrok naglega propadanja naših cest in s tem visokim vsakoletnim stroškom vzdrževanja in popravil neustrezna debelina nosilnega sloja. Kriva je tudi močna udeležba težkih vozil v strukturi prometa. Številne zmrzline, ki redno nastopajo na naših cestah, so posledica dotrajanosti nosilnega sloja, ne pa terenskih prilik. Če hočemo znižati letne stroške vzdrževanja cest in preprečiti škodo na cestiščih v prihodnjih letih, moramo nujno ojačati vrhnji sloj.

Posebno poglavje na cestah so tudi mostovi. Zaostanek v gradnji mostov je še večji. Od

(Nadaljevanje na 5. strani)

● AJDOVŠČINA:

»Voda v grlo«

V ajdovski občini sta izdelali doslej le dve delovni organizaciji analize o možnosti prehoda na skrajšan delovni čas. Rok za izdelavo načrta in programa za prehod na skrajšani delovni čas pa je kratek. Prav zato je občinski sindikalni svet Ajdovščina sklical minuli teden posvet s predsedniki sindikalnih podružnic in delavskih svetov, da bi se pomenili, kakšne so priprave in kako daleč so z analizami za prehod na 42-urni delovni teden.

Dosedanje priprave so v ajdovskih delovnih kolektivih povečini prepuščali le komisijam za 42-urni delovni teden. Organizatorji proizvodnje in strokovni delavci, ki bi morali skupno s komisijami pripraviti študijsko gradivo za prehod na skrajšan delovni čas, se niso uspešno vključili v delo, prav zato so analize, načrti in programi še vedno »v povojih«. Po pripovedi predstavnikov delovnih organizacij lahko sklepamo, da zlasti v manjših kolektivih, kjer nimajo dovolj strokovnjakov, ne vedo, kako bi se lotili te zahtevne naloge. V trgovini na primer enačijo skrajšani delovni čas s skrajšanim poslovnim delovnim časom. Skratka, delovni kolektivi niso pripravljeni, in trenutno nič ne kaže, da bi se zavedali, da je do 8. aprila kratek čas za izdelavo vseh študij, ki so potrebne za uspešen prehod. Ajdovski sindikati sicer menijo, da bi se morale delovne organizacije zgledovati po tistih, ki so v preizkusni dobi že prešle na skrajšani delovni čas. Toda posebno dobrih zgledov v ajdovskih delovnih kolektivih ni. Tam, kjer so v preizkusni dobi delali v skrajšanem delovnem času, so se po krajšem obdobju ponovno vrnili na normalni osemurni delovni dan. Vzrok za to so bile slabo pripravljene analize.

Prav zato meni občinski sindikalni svet, da morajo delovnim kolektivom pomagati strokovni sindikati in razne znanstvene institucije, da bodo tudi uspešno uveljavili ustavno pravico. Priporočila sindikatov vsebujejo sicer splošne ukrepe, ki so potrebni za prehod na skrajšani delovni čas, vendar jih v delovnih kolektivih premalo poznajo, da bi jih tudi izvajali po nekem vrstnem redu. Zato so ponovno opozorili na analize o izkoriščanju zmogljivosti, materiala, delovnega časa, kadrov, organizacije in poslovne politike — skratka na vse tiste elemente, ki bistveno vplivajo na dvig produktivnosti. To bi naj bila šele solidna osnova za izdelavo programa in načrta za prehod na skrajšani delovni čas.

Ajdovski sindikati poudarjajo, da je prehod na 42-urni teden sestavni del intenzivnejšega gospodarjenja in gospodarske reforme, ki imata za cilj večjo produktivnost in zato višje osebne dohodke. Prav zato bi morali strokovni delavci in organizatorji proizvodnje opraviti vse analize, načrt in program za prehod na skrajšani delovni čas.

I. V.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo. Izdaja CZP Ljudska pravica v Ljubljani. List je ustanovljen 20 novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik

MILAN POGAČNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ul. 4, poštni predal 313/VI, telefon uredništva 31 66 72, 31 24 02 in 31 00 33, uprave 31 00 33. Račun pri Narodni banki v Ljubljani, št. NB 501-1-365 — Posamezna številka stane N. 50 par — 50 starih din — Naročnina je četrtletna N. 6,50 din — 650 starih din — polletna N. 13 din — 1300 starih din in letna N. 26 din — 2600 starih din — Rokopisov ne vračamo — Poštnina plačana v gotovini — Tisk in klišeji ČZP »Ljudska pravica« Ljubljana

V LJUBLJANSKI KARTONAŽNI TOVARNI DOBRO SKRBIJO ZA PREHRANO ZAPOSLENIH

OBČNI ZBOR OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA LJUBLJANA-MOSTE-POLJE

SKRB ZA ČLOVEKA

»V naših delovnih kolektivih in v komunah bo samo toliko skrbi za človeka, kolikor si je bomo proizvajalci in občani sami ustvarili.« – (Iz razprave)

Ni naključje, da so na občnem zboru moščanskih sindikatov skoraj vsi diskutanti govorili o skrbi za človeka in da je vse njihovo pripovedovanje prevevala težnja, da bi se prav na tem forumu dogovorili, kaj še morajo storiti, da bi se vsak izmed njih in vsi skupaj boljše počutili v delovnih organizacijah in tudi doma.

Ljubljanska občina Moste—Polje je namreč industrijsko zelo močna komuna in zato temeljito občuti vse posledice reforme.

Ne bi mogli reči, da se moščanske gospodarske organizacije v tem reformnem obdobju niso znašle. O tem nam med drugim tudi priča dejstvo, da je bil lani njihov fizični obseg proizvodnje za 17 % večji kot predlanskim, da so v enajstih mesecih lani povečali izvoz za 51 % v primerjavi z istim obdobjem v letu 1964, da so občutno povečali sklade gospodarskih organizacij, ponekod tudi za 100 odstotkov.

Drži pa, da je v moščanski komuni doma predvsem predelovalna industrija; precej je starih tovarn, veliko je zastarelih strojev in naprav, delovni pogoji so marsikje slabi; nerešenih ekonomskih problemov je še obilo.

Od tod dokaj močne težnje, da bi »pod firmo strokovnega reševanja ekonomskih problemov, mehaničnega seštevanja in odštevanja, kaj je trenutno ekonomsko bolj koristno in kaj manj«, kot je dejal v svojem referatu predsednik občinskega sindikalnega sveta, čim prej odstranili kar največ gospodarskih težav. »Pri tem pa,« je nadaljeval predsednik, »marsikje pozabijo na človeka-proizvajalca.«

Ponekod so na primer skušali kar takoj odpustiti nekaj zaposlenih, ne da bi ta ukrep ekonomsko utemeljili — kot da bi bila to njihova edina še neizkoriščena notranja rezerva; dogaja se, da odločajo mimo organov delavskega samoupravljanja in v nasprotju z njihovimi sklepi, da ne upoštevajo notranje zakonodaje in podobno.

Kaže, da gre za vse ostrejši spopad med starim in novim načinom upravljanja, med preživelimi administrativnimi težnjami po odločanju z vrha in samoupravno prakso, ki jo je reforma močno podprla.

Vse bolj jasno postaja, da reforma ni samo skupek novih gospodarskih zakonov. Če bi bilo tako, potem se v ničemer ne bi razlikovala od vseh naših gospodarskih reform. Zakone bi pač upoštevali, v kolikor bi jih morali, hkrati pa bi v njih iskali »luknje«, kot smo delali do nedavnega.

Zdaj smo se namreč znašli v razmerah, ko se moramo proizvajalci kar najbolj organizirati kot samoupravljavci, kajti le tako — z mobilizacijo vseh še neizkoriščenih rezerv v nas samih, v našem odnosu do dela in gospodarjenja, lahko hitreje napredujemo.

Zato so na moščanskem plenumu tolikanj razpravljali o skrbi za človeka, za njegovo počutje na delovnem mestu in v okolju, kjer živi.

Vse te razprave so sicer imele skupni imenovalec — »sindikati moramo posvečati več pozornosti delavcu, ki je osnovna gibalna sila napredka« — toda vsak se je te »skrbi« loteval na svoj način.

Očitno je bilo, da tovariši, ki delajo v delovnih organizacijah, kjer se sindikati še vedno ukvarjajo predvsem s tako imenovano zaščito (ob neupravičenih odpustih, premestitvah itd.) ali pa s »sezonsko skrbjo« za svoje člane (ob nakupu jabolk, krompirja, premoga in drugih potrošnih dobrin), dokaj radi iščejo vzroke za slabše počutje proizvajalcev pri činiteljih izven delovne organizacije; zanje je skrb za človeka zgolj eno izmed področij dela, ki ga v referatih uvrstijo tam nekam za samoupravljanjem in delitvijo osebnih dohodkov. V tistih delovnih organizacijah, kjer sindikati močno spodbujajo pozitivne samoupravne procese, pa temelji skrb za človeka na povsem drugačnih težnjah.

Naj omenim le dve misli, izrečeni med razpravo:

»Ne moremo pričakovati, da bo vsa ta vprašanja reševal kdo drug, izven podjetja z vrha.«

In pa:

»V sindikatih moramo predvsem skrbeti, da bi ustvarili takšne samoupravne razmere, v kateri bo skrb za človeka vsakodnevna praksa proizvajalcev. Potlej ne bomo potrebovali nikogar, ki bi skrbel za nas. In tisto, čemur danes rečemo skrb za človeka, ne bo eno izmed področij našega dela, pač pa neločljiv sestavni del vse naše skupne dejavnosti.«

Škoda je le, ker je zelo malo diskutantov govorilo o tem, kako te dobre misli uresničujejo v praksi.

JANEZ VOLJČ

RAZGOVOR PO OBČNEM ZBORU OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA LJUBLJANA-BEŽIGRAD

Znebiti se hočejo strokovnjakov

Na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Bežigrad so delegati največ razpravljali o razmeroma nizki strokovnosti zaposlenih v gospodarskih organizacijah bežigrajske občine ter o samoupravnih odnosih. Čeprav so podjetja bežigrajske občine v minulem letu dobro gospodarila, so se delegati lotili omenjenih problemov zelo kritično. O tem govorita Milan Gerželj, predsednik, in Julka Žibert, tajnica občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Bežigrad.

ŠIBKA STROKOVNOST IN KADROVANJE

Gerželj: V zadnjih mesecih po sprejetju reforme so v podjetjih naše občine in tudi delegati na občnem zboru kritično ugotavljali, da v gospodarskih organizacijah kar 51 odstotkov organizatorjev proizvodnje in zaposlenih v upravno-tehničnih vodstvih podjetij nima ustrezne izobrazbe, ki jo zahteva sedanja raven proizvodnje...

Žibert: V občini imamo tudi take gospodarske organizacije, med njimi Modna oblačila in še nekatere druge, ki nimajo niti enega s fakultetno izobrazbo. V Modnih oblačilih so do nedavnega sicer imeli tekstilnega inženirja, pa so ga odpustili, češ da ga ne potrebujejo, ker tako in tako nimajo drugih potrebnih strokovnjakov. Nerazumljivo je tudi to, da si gradijo novo tovarno, kjer bodo predvidoma zaposlili približno petsto novih delavcev, toda med njimi ni nobenega tehnika ali inženirja... Po drugi strani pa so na Zavodu za zaposlovanje delavcev prijavljeni brezposelni tekstilni inženirji in tehniki!

Gerželj: Tudi v Edilitu so lani odpustili trinajst inženirjev z utemeljitvijo, da so »strokovno« nesposobni, ter jih zamenjali s kvalificiranimi delovodji. Ne verjamem, da je bilo vseh trinajst inženirjev nesposobnih, o tem so podvomili tudi delegati na občnem zboru. Če pa so že bili inženirji nesposobni, je bila nesposobna tudi njihova kadrovska služba, ki jih je sprejela na delo.

Žibert: V nekaterih podjetjih bežigrajske občine sploh nimajo pogojev za dobro kadrovsko politiko. Od petinštiridesetih podjetij, ki smo jih vprašali, če imajo urejeno kadrovsko službo, smo dobili odgovor, da štiriindvajset večjih podjetij te službe sploh nima. V mnogih podjetjih so jo ukinili po reformi; zavoljo »varčevanja«.

Gerželj: Delegati so se na občnem zboru zavzeli, da bi morale sindikalne organizacije v podjetjih v prihodnje dajati samoupravnim organom več pobud, kako bi zasnovali dobro kadrovanje. Samoupravni organi v podjetjih bi morali spoznati, da dobro kadrovanje ni samo naloga kadrovskih služb, ali največkrat kar sekretarja podjetja, marveč da je to predvsem njihova naloga.

SAMOUPRAVLJANJE ŠE ZMERAJ LE FORMALNO

Gerželj: Analizo samoupravljanja v podjetjih bežigrajske občine smo obravnavali tudi na občnem zboru sindikata. Delegati so ugotavljali, da so v delovnih organizacijah uredili samoupravljanje le formalno. Še zmeraj pa niso storili dovolj, da bi o gospodarjenju odločali tudi neposredni proizvajalci. O tem namreč sedaj odločajo le kolegiji v podjetjih, ki se jih udeležujejo predsedniki delavskega sveta ali upravnega odbora. Šele kasneje, ko se je kolegij že odločil, sklepa o posameznih zadevah še delavski svet.

Žibert: Vidite, zaradi vplivov posameznikov na samoupravne organe v podjetjih, se zadnje čase pojavljajo v nekaterih gospodarskih organizacijah hotenja, da delo strokovnjakov ocenjuje lahko le šef oddelka. Zavoljo tega ni prav nič nenavadnega, če je v podjetjih bežigrajske občine še 95 % organizatorjev proizvodnje in strokovnjakov s fiksnimi plačami. Če pa že imajo strokovnjaki gibljivi del, potem se ta nanaša največkrat na celotni uspeh podjetja... In tedaj, ko gre podjetju slabo, so strokovnjaki najslabše nagrajeni, namesto da bi jih dobro nagradili, ker so le strokovnjaki sposobni pripeljati podjetje iz zadrege.

Gerželj: Za nagrajevanje strokovnjakov in organizatorjev proizvodnje so kajpak potrebna izoblikovana merila nagrajevanja. Na občnem zboru smo se dogovorili, da bodo člani predsedstva občinskega sindikalnega sveta organizirali razgovore po skupinah sorodnih podjetij, kako bi čimprej izoblikovali merila nagrajevanja tudi za strokovnjake. Dogovorili smo se tudi, da bodo sindikalne organizacije stalno spodbujale strokovne službe, da bi te v najkrajšem času izdelale tudi druge potrebne pravilnike, po katerih naj bi v prihodnje urejali medsebojne odnose.

M. Ž.

POGOVOR S PREDSEDNIKOM SINDIKATA »ISKRE« V ŽELEZNIKIH

Kaj pomeni delavcem sindikat

Še dobro so mi v spominu besede Petra Gortnerja, predsednika sindikalne organizacije Iskre v Železnikih, ko je na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta v Škofji Loki med drugim rekel:

»Sindikat v naši tovarni ne pomeni veliko. Ko se naša organizacija zavzame za ta ali oni problem kolektiva, pri vodilnih uslužbencih tovarne skoraj vedno naleti na nerazumevanje...«

S Petrom Gortnerjem sva se o vsem še enkrat pogovarjala na njegovem delovnem mestu.

»Zdaj, ko se je naš kolektiv na referendumu odločil za združeno podjetje, kaže, da bo ob večji samostojnosti tovarne tudi sindikalna organizacija prišla bolj do veljave.«

»To pomeni, da je bil sindikat doslej precej zapostavljen?«

»Pa še kako! Droben primer naj povem. Še pred nedavnim se je na sindikalnem sestanku oglasil delavec in se izrekel zoper ukinitev dodatka na leta zaposlitve. Mimogrede povedano, ta dodatek je ukinil centralni delavski svet nekdanjega podjetja Iskra. In kaj se je zgodilo? Omenjenega delavca so zavoljo takšnega stališča poklicali pred disciplinsko komisijo... Vendar kljub temu, da je sindikat nasprotoval takšni reakciji nadzorstva podjetja, smo sindikalni delavci v tovarni dobili odgovor — pojdite v Kranj in tam zagovarjajte svoja stališča!«

Sindikalna organizacija Iskre v Železnikih pa si v zadnjem času prizadeva, da bi tudi za zaposlene v strokovnih službah in upravno tehničnem vodstvu podjetja izoblikovali merila nagrajevanja. Peter Gortner to takole utemeljuje:

»Tehnolog, ki izdeluje načrte za orodja, je na primer po sedanjih merilih nagrajen za to, kolikšne so zaloge v skladišču, ni pa nagrajen za zmanjšanje izmeta, čeprav bi z dobro in natančno konstrukcijo orodja lahko največ k temu pripomogel, saj imamo izmeta mesečno tudi v vrednosti štirih milijonov starih dinarjev. Za zmanjšanje izmeta pa so sedaj nagrajeni le urejevalci na tekočem traku, kontrolorji in vodje izmen. Vidite, sindikat si prizadeva, da bi tudi strokovnjake nagrajevali po delu, toda ker s svojimi hotenji ne prodremo, potem tudi delavci izgubljajo zaupanje v sindikalno organizacijo...«

»Povrhu vsega pa se dogaja,« je kar sam nadaljeval Peter Gortner, »da so delavci o vsem, kar se dogaja v tovarni, še vedno premalo obveščeni in to kljub temu, da ima podjetje Iskra tedenski in naša tovarna še interni časopis...«

In res prav zaradi neinformiranosti je bilo ob koncu leta med delavci precej slabe volje. Toda zakaj? Peter Gortner pojasnjuje:

»Zaposleni v strokovnih službah in upravno-tehničnem vodstvu podjetja so ob koncu leta dobili nagrade. Delavci iz proizvodnje pa so zavoljo nepoučenosti menili, da je to trinajsta plača, ki pa je oni niso dobili... Toda če bi organi upravljanja delavcem, preden so razdelili nagrade, natanko pojasnili, da so strokovnjaki dobili nagrado zavoljo dobre organizacije proizvodnje in skoraj celotne prodaje malih elektromotorjev v Združene države Amerike, bi bilo mnogo manj razburjanj in neupravičenih negodovanj. Ob tem se je sindikat odločno zavzel, da je treba delavce informirati tudi o najmanjših, čeprav na videz tudi nepomembnih stvareh, o katerih odločajo samoupravni organi!«

»V čem torej še vidite izhod, da bi delo sindikalne organizacije v tovarni še bolj prišlo do veljave?«

»Po mojem bi moralo vodstvo tovarne bolj sodelovati s sindikatom v podjetju. Prepričan sem, če bi vodilni uslužbenci z direktorjem na čelu podprli napredna hotenja sindikalne organizacije, potem bi tudi delavci občutili, da jim sindikat lahko precej pomeni pri ustvarjanju boljših odnosov in ne nazadnje tudi boljšega gospodarjenja.«

M. Ž.

... v jugoslovanskih sindikatih

Demanti zeniške železarne

Bosna in Hercegovina

Po podatkih, ki jih je pred dnevi obravnaval plenum RS ZSJ za Bosno in Hercegovino, si delovne organizacije vse premalo prizadevajo uskladiti delitev z novimi pogoji gospodarjenja in poslovanja. Tako ima sicer od 1895 delovnih organizacij, ki jih je zajela anketa, 1706 centralne pravilnike o delitvi, vendar je le 178 delovnih organizacij izoblikovalo pravilnike o delitvi po delovnih enotah.

In pri tem sindikati ugotavljajo: nekateri vodilni delavci in pogosto tudi centralni organi upravljanja nočejo uveljaviti decentraliziranega načina delitve. To pa zagovarjajo s tistim starim izgovorom, da bi v decentralizirani delitvi delovne enote pozabile na skupne sklade podjetja in na potrebo po rekonstrukciji in modernizaciji.

Podobno je tudi v delitvi osebnih dohodkov. Od 275.989 zaposlenih, ki jih je zajela anketa sindikatov, se kar 136.396 delavcem oblikuje osebni dohodek le od presega norme, čeprav ne ustvarjajo dohodka samo z živim delom, temveč tudi z boljšim izkoriščanjem materiala, bolj kvalitetno proizvodnjo in boljšim izkoriščanjem delovnega časa.

Demanti tega, kar je bilo doslej povedano, pa je delitev v zeniški železarni. Ne samo da delovne enote samostojno formirajo in delijo dohodek, tudi sistem nagrajevanja je zelo izpopolnjen. Tako osebni dohodki neposrednih proizvajalcev niso odvisni samo od individualnega delovnega učinka, temveč tudi od kvalitete proizvodnje in proizvodnih stroškov. Tudi vodstveni kader in strokovnjaki so nagrajevani po enakih merilih kot zaposleni v neposredni proizvodnji, nato pa se njihovi osebni dohodki korigirajo še s koeficientom izpolnjevanja planskih nalog.

Srbija

Nezaupanje se je razblinilo

V eni izmed tovarn kragujevške Crvene zastave so se že v minulem letu odločili preiti na skrajšani delovni teden. Ta sklep samoupravnih organov, ki so ga podprli tudi sindikati v podjetju, pa je vendarle vzbudil med zaposlenimi precej polemike in nezaupanja.

Vendar pa se je nezaupanje po letu dni razblinilo v nič. Celotni dohodek podjetja se je namreč povečal za 19 %, skladi pa za 26 %. In čeprav so bili normativi delovnega časa v tej tovarni kragujevške Crvene zastave zmanjšani za 15 %, jih velika večina delavcev ne samo dosega, temveč tudi znatno presega. Vse to pa je tudi omogočilo, da so osebni dohodki zaposlenih porasli v povprečju za 29 %.

Hrvatska

Poslej na eni proizvodni liniji

Za proizvodnjo podjetja Djuro Djaković iz Slavonskega Broda, ki je lani dosegla vrednost 24 milijard starih dinarjev, je značilna velika razdrobljenost proizvodnega programa in zato tudi visoki proizvodni stroški in kajpak nizka produktivnost dela. Namesto velikoserijske in cenene proizvodnje imajo skorajda individualno proizvodnjo, ki pa seveda ne more biti konkurenčna.

V iskanju izhoda iz tega pa so se v podjetju odločili, da povsem na novo organizirajo proizvodni proces in da preidejo na tako imenovano skupinsko tehnologijo. Ta naloga pa je obsežna, saj samo priprave strokovnjakov v podjetju terjajo več kot 50.000 delovnih ur. In vendar bi ta obsežna naloga prinesla tudi obsežne rezultate: produktivnost dela bi tako porasla za 50 %, za 2,5 milijarde starih dinarjev bi potrebovali manj obratnih sredstev in prihranili 140 milijonov na obrestih. Že samo teh nekaj podatkov v celoti govori o smotrnosti teh ukrepov.

Makedonija

Zamujena leta je težko nadomestiti

Ko je politični aktiv komune Štip analiziral prizadevanja delovnih organizacij, da urede in izoblikujejo svojo interno zakonodajo, so člani ugotovili, da je od kakih 100 delovnih organizacij do konca leta sprejelo statute le 16 kolektivov. Tako se bo to delo zavleklo še v letošnje leto, čeprav bi že pred dvema letoma morali v delovnih organizacijah začeti z urejevanjem interne zakonodaje. Lahko pa se zavleče celo v naslednje leto, če bodo vodstva delovnih organizacij pa tudi samoupravni organi še naprej menili, da je oblikovanje samoupravnih aktov in s tem notranjih odnosov drugovrstna naloga.

RAZGOVOR Z JOŽETOM KOVAČEM, PREDSEDNIKOM VELENJSKIH SINDIKATOV:

OD UGOTOVITEV V SINDIKATIH K REŠEVANJU V KOLEKTIVIH

Neposreden povod za razgovor s predsednikom velenjskih sindikatov je bil nedavni občni zbor občinskega sveta ● Sindikati terjajo jasen odgovor o nadaljnjem gospodarskem razvoju komune ● Izkušnje nekaterih pričajo, da je boljše gospodarjenje neposredno odvisno od nadaljnje decentralizacije v delitvi

Naj bo vprašanje kar naravnost povedano: kakšno izhodišče ste si izbrali sindikati v velenjski občini za razpravo na svojem občnem zboru? In ob tem seveda še tisto drugo, veliko pomembnejše: kakšna stališča so se izoblikovala v tej razpravi?

— Ker so v naši občini prav v tem času živahne razprave o kratkoročnem perspektivnem planu gospodarskega razvoja komune, se pravi o osnovni usmeritvi gospodarstva tja do leta 1970, seveda tudi naš občni zbor ni mogel zaobiti problematike. Nekako bi lahko rekel, da je bilo to izhodišče, ob katerem pa smo v sindikatih poskušali precizirati tudi svojo nalogo, torej tisto, kar lahko kot družbeno-politična organizacija pripomoremo. V tem nadaljnjem razvoju gospodarstva naše občine pa je še vedno nerazrešeno osrednje vprašanje, kaj bo z gradnjo energetsko kemičnega kombinata. Zadeva okoli kombinata, ki bi se ji tudi lahko reklo spor o tem, ali bomo sploh gradili ta energetski vir ali ne, je več ali manj znana. Na tisti končni da ali ne pa še vedno zaman čakamo. A za nekaj se bo vendarle že treba odločiti, ko pa oprema že prihaja in zaradi nestrokovnega uskladiščenja tudi že propada.

— Če prekinem, kakšno je stališče sindikata: za ali proti?

— O tem naj odločajo strokovnjaki. Če investicija zdaj res ne bi bila rentabilna, potem odnehajmo, če ne, potem vendarle že začnimo gradnjo. A kot rečeno, odgovor naj dajo pristojni strokovnjaki.

— In kakšna je konkretna zahteva velenjskih sindikatov?

— Še enkrat: čimprejšnji odgovor v tej polemiki. Da ne bodo milijarde šle v nič in da bodo tudi naši delovni kolektivi na čistem, ali naj še naprej držijo zamrznjena sredstva za gradnjo kombinata — ki jih je za kaki dve milijardi — ali pa naj jih naložijo v kaj drugega.

Bržas je razrešitev te polemike okoli energetsko kemičnega kombinata za Velenje in za njegov nadaljnji gospodarski razvoj res osrednja tema. Toda kot sami ugotavljate, sindikat v tem ne bo mogel kaj prida ukrepati. Zato: katere druge naloge se zastavljajo pred velenjskimi sindikati?

— Naša prizadevanja so usmerjena v nadaljnjo decentralizacijo pri formiranju in delitvi dohodka in s tem v nadaljnje uveljavljanje neposrednega upravljanja in gospodarjenja proizvajalcev v delovnih enotah. Nočem s tem reči, da dosedanje odločitve v delovnih organizacijah niso bile sprejete demokratično, da problemi gospodarjenja ne pridejo do neposrednih proizvajalcev; toda če bi analizirali materialne pristojnosti neposrednih proizvajalcev, bi največkrat lahko ugotavljali, da so kar se da skromne. Tako od tridesetih podjetij v naši občini samo v štirih delovnih organizacijah ekonomske enote razpolagajo s celotnim čistim dohodkom, samo v dveh z delom čistega dohodka, v sedmih z delom sredstev za osebne dohodke in v dveh z delom sklada skupne porabe. Tako ni čudno, da so tudi ekonomski odnosi pri gospodarjenju v večini kolektivov precej zamegljeni.

— In nasprotno, kje so šli naprej v decentralizaciji?

— Sodim, da sta doslej največ storila v tem primeru rudnik in LIK Šoštanj.

— Morda nekoliko konkretneje o tem, na primer v rudniku?

— Ekonomske enote v rudniku samostojno formirajo in delijo dohodek na osnovi interne prodajne cene. Ta sistem pa tudi omogoča, da se dohodek enote oblikuje v neposredni odvisnosti od celotnih stroškov proizvodnje in poslovanja, torej od dejanske uspešnosti gospodarjenja enote.

— Neposredne prednosti tako oblikovanega sistema formiranja in delitve dohodka?

— Večji interes vseh proizvajalcev v enoti za gospodarjenje. To dokazujejo podatki o porastu produktivnosti dela, ekonomičnosti in rentabilnosti proizvodnje v rudniku, odkar so uveljavili ta sistem. In k temu še čisti računi med enotami. Tako se pri njih ne more primeriti tako, kot se je še pred nedavnim v velenjskem servisnem podjetju, ko so v proizvodni enoti prejeli zaposleni 80 % osebne dohodke, v upravno prodajni enoti pa so si delili stoodstotne plače.

Ko sva že pri osebnih dohodkih, kaj sindikati ugotavljate za delitev sredstev za osebne dohodke? Sicer pa se ta tema neposredno povezuje s tem, o čemer ste malo prej govorili, z izoblikovanostjo ali neizoblikovanostjo sistemov formiranja in delitve dohodka.

— Res je neposredna zveza med sistemom nagrajevanja in sistemom formiranja in delitve sredstev za osebne dohodke. Pravzaprav pa bi moral ugotoviti, da je v delovnih organizacijah vse premalo te zveze, bolje rečeno — soodvisnosti. Vse preveč v kolektivih nagrajujejo proizvajalce po individualnem rezultatu dela, zato pa skorajda ni meril za vse druge elemente proizvodnje, poslovanja, skratka za celotno gospodarjenje znotraj enote. Zato si v sindikatih prizadevamo, da bi tudi pri oblikovanju osebnih dohodkov začeli v delovnih organizacijah veliko bolj upoštevati interno prodajno ceno. Še posebej zato, ker bi tako slednjič le lahko razrešili gordijski vozel nagrajevanja strokovnega kadra in zaposlenih v službah.

— Po navadi pravijo v podjetjih, da ni meril za nagrajevanje strokovnjakov in organizatorjev proizvodnje.

— Ne bo držalo. Če so jih lahko našli v rudniku, bi jih lahko še kje drugje. Še bolj kot izkušnje v rudniku so v tem primeru zanimive izkušnje zdravstvenega doma. O stimulativnosti njihovega pravilnika naj pričata samo dva podatka: bolniški stalež se je prvič znižal na 4,5 %, torej pod republiško povprečje, in od 100 milijonov deficita v avgustu lani, je imela ob koncu leta skupnost zavarovancev 10 milijonov suficita.

— Naj to pomeni, da smotrno zasnovan sistem nagrajevanja pomeni tudi začetek razmišljanj o smotrnejši organizaciji dela, skratka o bolj smotrnem gospodarjenju v kolektivih?

— Prav to. S. B.

?

V nekem podjetju iz škofjeloškega konca so mi strogo zaupno povedali, da se je njihovo povprečje osebnih dohodkov povzpelo že na 100.000 starih oziroma 1000 novih dinarjev.

»Ne napišite tega, za krščevo voljo,« so mi rekli, »od vseh strani bodo planili na nas.«

»Imate slabo vest? Ali preveč zajeste?«

»40 % čistega dohodka vlagamo v sklade. Več kot katerokoli drugo sorodno podjetje.«

»Česa se pa potem bojite?«

»Človeške nevoščljivosti. Prav gotovo bi se kdo našel, ki bi si naš ugodni gospodarski položaj razlagal s pretiranim navijanjem cen...«

»Imate veliko neprodanih zalog?«

»Nobenih. Če izdelki ne gredo, jih za 20 do 50 % pocenimo in skladišča se pri priči izpraznijo.«

»Potemtakem je vaša politika cen pravilna.«

»Že, že, ampak zavistneži...«

»Ustava prepušča oblikovanje dohodka in njegovo delitev delovnim kolektivom. Korenine Zveznega urada za cene se sušijo.«

»Eno so načela, drugo je praksa... Ne zamerite — vendar vas lepo prosimo, ne izdajte nas, da ne bo kaj narobe.«

Ni jih bilo treba prepričevati, da ni prav nič narobe, če si ob dobrem gospodarjenju privoščijo visok življenjski standard, to že sami vedo, prosili pa so me, naj druge prepričam, da se da z dobrim delom zelo izboljšati gmotni položaj vseh zaposlenih. To pa je že vsakomur znano, le dela se nemara preveč nerodno lotevamo. Če sami ne uspevamo, še drugim ne privoščimo, da bi jim šlo bolje.

Znana stara pesem o človeški zavisti, predvsem pa o naši karakterni napaki, ki zavira delovna prizadevanja še v času gospodarske reforme... M. K.

Pravna posvetovalnica DE

● 26. VPRAŠANJE:

Lani sem v mesecu juniju zbolel. Sedem dni sem se zdravil v bolnišnici v Mariboru in nato ostal še dva dni v bolniškem staležu. Za teh 9 dni mi je delovna organizacija izplačala nadomestilo osebnega dohodka v višini 80 % povprečja osebnega dohodka, ki sem ga prejel za zadnje tri mesece. V novembru me je zdravnik poslal iz Ptuja na specialistični pregled v Maribor. Za ta dan sem prejel tudi nadomestilo osebnega dohodka v višini 80 % povprečja osebnega dohodka. Ali je ta odmera nadomestila osebnega dohodka pravilna z ozirom na to, da vzdržujem štiričlansko družino?

F. H. — VIDEM PRI PTUJU

Zavarovancu, ki je bil pred dnevom vstopa v bolniški stalež socialno zavarovan brez presledka najmanj 9 mesecev, ali s presledki v zadnjih dveh letih najmanj 18 mesecev, gre nadomestilo osebnega dohodka v višini 80 % od osnove za prvih sedem dni, 90 % od osnove od osmega do šestdesetega dne in 100 % od osnove od enainšestdesetega dne izostanka z dela.

Zavarovancu, ki ne izpolnjuje pogoja predhodnega zavarovanja, pa gre v času bolezni — za prvih 60 dni — zmanjšano nadomestilo osebnega dohodka, nadomestilo znaša 60 % od osnove prvih sedem dni, 70 % od osnove od osmega do šestdesetega dne in 100 % od osnove od enainšestdesetega dne dalje. Ker tako določa 60. člen temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju, vam je bilo nadomestilo osebnega dohodka za prvih sedem dni bolniškega staleža pravilno odmerjeno v višini 80 % od osnove (povprečja osebnega dohodka v zadnjih treh mesecih), za nadaljnja dva dni bolniškega staleža pa bi moralo nadomestilo znašati 90 % od osnove. Število družinskih članov ne vpliva na višino nadomestila.

M. VEHOVEC

● 27. VPRAŠANJE:

Do 19. 6. 1965 sem delala kot davčni knjigovodja in referent za izdajo potrdil pri upravi za dohodke Skupščine občine Maribor-Center. Tega dne sem morala na ustni nalog šefa davčnega knjigovodstva to delovno mesto zapustiti ter so me tako brez odločbe premestili na oddelek za izdajo potnih listov, kjer delam še danes.

Dne 1. 7. 1965 sem prejela odločbo, po kateri mi z 31. 12. 1965 preneha delo v upravi Skupščine občine Maribor.

Med tem časom je bilo delovno mesto, na katerem sem delala pred premestitvijo na novo ocenjeno, in sicer se je s 1. 7. 1965 zvišalo število točk od 365 na 382. Zato je tovarišica, ki dela sedaj na mojem delovnem mestu, prejela v tem času 46.495 din več, kot sem prejela jaz. Delo, ki ga sedaj opravljam, je ovrednoteno s 418 točkami ter bi, če bi bila plačana za to delovno mesto, morala prejeti 78.355 din več, kot sem prejela. Rada bi vedela, ali bi v tem času morala prejemati osebni dohodek, ki bi ga imela, če bi še delala na delovnem mestu, na katerem sem bila pred premestitvijo, ali pa mi pripada osebni dohodek za delo, ki ga opravljam sedaj.

Poleg tega smo vsi delavci, ki smo prejeli odločbe o prenehanju dela s koncem leta 1965, dobili le eno četrtino gibljivega dela, ki so ga prejeli ostali delavci, za zadnje tromesečje tega leta pa so ostali delavci prejeli od 40.000 din naprej, mi, ki smo v odpovednem roku, pa ničesar. Ali imamo tudi mi pravico do gibljivega dela?

MIRA ROŽANC — ŠENTILJ

30. člen Temeljnega zakona o delovnih razmerjih določa, da sme delovna skupnost delavca, ki na svojem delovnem mestu uspešno izvršuje redne delovne naloge, le z njegovo privolitvijo premestiti na drugo delovno mesto, ki terja manjše delovne sposobnosti, kot jih terja delovno mesto, na katerem dela. Kot je razvidno iz vašega vprašanja, v vašem primeru ni kršeno določilo citiranega člena, saj je delovno mesto, na katerem po premestitvi delate, višje točkovano in zato razumljivo tudi zahtevnejše. V kolikor pa menite, da to delovno mesto terja manjše delovne sposobnosti in da ste s to premestitvijo prikrajšani, bi se morali takoj, ko vam je bilo sporočeno, da ste premeščeni, zoper to premestitev pritožiti, in sicer najprej v roku 15 dni na svet delovne skupnosti in če z odločbo sveta delovne skupnosti o vašem ugovoru ne bi bili zadovoljni, v roku 30 dni po prejemu odločbe začeti spor pred rednim sodiščem.

V vašem primeru pa ste te roke že zamudili in s pravnimi sredstvi ne morete več uveljavljati pravice do prejšnjega delovnega mesta. Zato tudi ne morete uveljavljati zahtev do osebnega dohodka v taki višini, kot ga ima delavka, ki sedaj dela na tem delovnem mestu.

Po določilih TZDR pa vam pripada osebni dohodek za tisto delovno mesto, na katerem delate, in sicer od dneva premestitve na to delovno mesto. Če je to delovno mesto višje ocenjeno, kot je bilo vaše prejšnje, vam pripada osebni dohodek za delovno mesto, na katerem delate. 2. odst. 75. člena Temeljnega zakona o delovnih razmerjih določa, da nihče ne sme delavca prikrajšati za pravico, da ne bi pri delitvi sredstev za osebne dohodke uveljavil svoje udeležbe glede na svoj delovni prispevek, ugotovljen po osnovah in merilih, ki jih je delovna skupnost samostojno postavila. Če je torej delovna skupnost ocenila delovno mesto, na katerem delate, s 418 točkami in svoje delovne naloge v redu izpolnjujete, vam pripada osebni dohodek za vaše delo na tem delovnem mestu.

Ne glede na to, da ste v odpovednem roku, vam pripada prav tako kot ostalim delavcem tako imenovani gibljivi del in sicer sorazmerno in po merilih, ki so veljala zanje. Zato ste upravičeni zahtevati preko sveta delovne skupnosti, da vam izplačajo razliko med osebnim dohodkom, ki ste ga prejemali na prejšnjem delovnem mestu in osebnim dohodkom, ki bi ga morali prejemati na novem delovnem mestu, prav tako pa ste upravičeni zahtevati tudi plačilo gibljivega dela. Če svet delovne skupnosti tem zahtevam ne ugodi, morete vložiti tožbo pri sodišču in z njo zahtevati plačilo zneska, za katerega ste bili prikrajšani. Rok za tožbo je dve leti od dne, ko ste bili prikrajšani za osebni dohodek oziroma gibljivi del.

MITJA STUPAN

KUPON za pravno posvetovalnico DE

TRILETNE IZKUŠNJE ŠOLSKEGA CENTRA TISKA IN PAPIRJA

Prisluhniti potrebam industrije

● Čvrsti viri financiranja ● Delovne organizacije spoštujejo pogodbene obveznosti ● Izobraževalni proces teče po reformiranih kolesnicah ● Posluh za potrebe delovnih organizacij ● V perspektivi – inštitut za tisk in višja tehnična šola

Ob osnutku zakona o izobraževanju in vzgoji so znova oživele razprave tudi o financiranju strokovnega šolstva.

Z novim zakonom bo obveljal nov proces v financiranju in tudi v dejavnosti izobraževanja. Za večino izobraževalnih ustanov pomeni to, mimo mnogih drugih pridobitev, predvsem izboljšanje materialnega položaja učnovzgojnega procesa.

V slovenski praksi pa imamo že primere, konkretno šolski center tiska in papirja, ki se je že pred leti dogovoril z industrijo, za katero šola strokovni naraščaj, o stalnih virih financiranja. In prav je, da njegove izkušnje vpletemo v aktualne komentarje o osnutku zakona.

TUDI 6 ODSTOTKOV ZA IZOBRAŽEVANJE

Verjetno ne bi zlepa našli boljše povezave med delovnimi organizacijami in šolskim kolektivom, kot je to primer šolskega centra tiska in papirja in delovnih organizacij, za katere šola strokovni naraščaj. Nedvomno lahko prav tej čvrsti povezavi pripišejo vsa rešena materialna vprašanja. V centru pravijo, da ne poznajo prosjačenja za denar, kajti delovne organizacije se držijo obljub in pogodbenih obveznosti. V dobrih treh letih so vložile za redno vzdrževanje in investicije šolskega centra 475 milijonov starih dinarjev. Ni redek primer, ko dajejo podjetja za izobraževanje tudi po 6 % od bruto osebnih dohodkov.

Direktor centra Zlato Močnik je v pogovoru takole primerjal nekdanje razdrobljeno strokovno šolstvo z združenim: »Pred leti, ko je šolo financiral okraj, delovne organizacije niso kaj prida skrbele niti za šolo niti za izobraževanje svojega naraščaja. Danes, ko neposredno vlagajo v izobraževanje, se na šoli nič ne zgodi brez njih. Interes za izobraževanje pa je v delovnih kolektivih porastel. Čvrsto povezavo občutimo tudi pri izobraževalnem delu. Včasih je veljalo mnenje, da je šola edina odgovorna za vzgojo in izobraževanje v času poklicnega šolanja. Danes si to delo načrtno delimo. Res je, da je težišče izobraževanja in vzgoje pri nas v naših prostorih, vendar tisti čas, ko učenci dopolnjujejo šolski program v delovnih organizacijah, še zlasti oživi sodelovanje med našimi učitelji praktičnega pouka in učitelji v delovnih organizacijah. Roditeljske sestanke na primer sklicujemo oboji, enkrat mi, enkrat delovne organizacije. Starši tako najlaže sledijo učnim uspehom svojih otrok.«

Presenečena sem bila, ko so mi v centru povedali, kako so si v troje razdelili skrb za učence, ki živijo v času šolanja v internatu. Delovne organizacije štipendirajo sicer vse učence. Zraven štipendije pa poravnajo najmanj polovico stroškov za internat. Grafična podjetja iz Ljubljane prispevajo za vsakega učenca izven ljubljanskih podjetij po 5 tisoč starih dinarjev kot nadomestilo za stroške prenočevanja. Solidarnost — ki ji v naši praksi ni para!

PO REFORMIRANIH KOLESNICAH

V šolskem centru šolajo učence vseh poklicev grafične in papirne industrije. Takoj po združitvi so izdelali profile poklicev, na tej osnovi pa so ves izobraževalni proces razdelili na A, B in C program. Zlato Močnik je takole razložil njihov izobraževalni sistem: »A program je enak za vse učence, B program smo priredili za vsak poklic posebej. C program pa je aplikacijska praksa na delovnem mestu v delovni organizaciji. Za vsak program smo izdelali naloge za praktični pouk in za vsako nalogo smo opravili posebno analizo. Preden smo uveljavili naš izobraževalni načrt, smo se še posvetovali s strokovnjaki v delovni organizaciji. Podrobne učne načrte za teoretične predmete pa prilagajamo posameznemu ali skupini poklicev in tehnološkemu procesu, kakršnega terja praktično izobraževanje.«

Prisluhniti željam in potrebam delovnih organizacij, to je vodilo pri njihovem izobraževalnem delu. Zato imajo oddelke za redno izobraževanje še v Krškem in celo v Maglaju in Belišču. In ob tem še izobraževanje odraslih. V Vevčah, Medvodah, Količevem, Ceršaku, Belišču in Ljubljani so odprli oddelke srednje tehnične šole za odrasle.

ŠOLSKI CENTER PRETESEN?

Pred tremi leti so ustanovitelji kupili šolskemu centru lepo stavbo, dovolj veliko za dobro učno vzgojno delo. Toda šolskemu kolektivu rojijo po glavi načrti o razširitvi dejavnosti. Zraven inštituta za celulozo in papir bi radi dogradili tudi inštitut za tisk. Čez šest, sedem let bi radi odprli višjo tehnično šolo... To so veliki načrti.

Vendar Zlatko Močnik zatrjuje, da niso neuresničljivi: »Z delovnimi organizacijami smo se dogovorili v letošnjem poslovnem letu za poldrugi odstotek od bruto osebnih dohodkov. Zraven tega pa bi delovne organizacije prispevale 0,3 % od bruto osebnih dohodkov v sklad za razvoj. Po približnih izračunih bi se tako letno nabralo 60 milijonov starih dinarjev. Čez tri leta bi imeli osnovo za začetek gradnje.«

Šolski center tiska in papirja zasluži svoje ime. Videti je, da si prizadevajo, da bi upravičili to svoje ime zlasti pri tistih, ki jih financirajo. Tako, z roko v roki z industrijo, ki je spoznala, da je za vzgojo strokovnega naraščaja šola potrebna najmanj tako kot nove proizvodne naprave, dobiva izobraževalni sistem povsem nov pomen.

I. V.

ALI SE BO SILHUETI ŠOŠTANJSKE TERMOELEKTRARNE PRIDRUŽILA NOVA — ENERGETSKO KEMIČNI KOMBINAT? OPREMA SICER ŽE PRIHAJA, KOT PA VSE KAŽE, Z GRADNJO KOMBINATA LE NE BO — VSAJ ZA ZDAJ — NIČ.
FOTO: FOTO SLUŽBA DE

IZJEMA – NE PRAVILO

(Nadaljevanje s 1. strani)

Še izračun prispevkov: če bi obveljal predlog železnic za beneficiran delovni staž za 11 delovnih mest, na katerih dela skupaj 33.056 delavcev, bi železnice morale plačati 282 milijonov 595 tisoč starih dinarjev na leto. Če pa bi bil sprejet predlog komisije, bi železnice letno v sklade za beneficije odvedle 37 milijonov 936 tisoč starih dinarjev.

Vendar pa ne kaže posploševati takih in podobnih teženj po beneficijah v delovnih organizacijah, kot tudi ni mogoče pavšalno obravnavati delovnih mest po posameznih dejavnostih. Saj vemo, da je opremljenost različna in so zato tudi delovni pogoji od primera do primera različni. Morda so bili kriteriji komisije Zveznega sekretariata za delo, ki je na osnovi strokovnih študij pripravila osnutek zakona, res preostri. Morda ni upoštevala nekaterih konkretnih delovnih mest, kjer delavci že desetletja delajo v izredno težavnih razmerah, tako da se je njihova delovna sposobnost občutno zmanjšala. Če so pri prvem taksativnem naštevanju izpadle iz osnutka dejavnosti oziroma delovna mesta, ki upravičeno terjajo beneficije, bo vsekakor treba pomanjkljivosti odpraviti. Osnutek zakona je zato te dni dan v razpravo strokovnim sindikatom in nekaterim večjim delovnim organizacijam. Dokončno oceno beneficij pa bomo morali prepustiti predvsem strokovnim komisijam. Kajti analize komisije Zveznega sekretariata za delo kažejo, da so v delovnih kolektivih imeli precej ohlapna merila.

Kot že rečeno, **mnogi niso upoštevali, da z letošnjim letom ni več solidarnostnega pokrivanja, temveč bodo dodatni prispevki za beneficiran staž bremenili neposredno njihov kolektiv. Neredko pa se pri delovnih organizacijah, zlasti tistih, ki imajo za sedaj še monopol na trgu, skriva za zahtevo po beneficiji želja, prevreči stroške na ceno proizvoda ali storitve. Zato je toliko bolj umestna temeljitost strokovnih organov pri odobravanju beneficij. Kajti z njimi nikakor ne smemo reševati vsega tistega, kar so delovne organizacije za zboljšanje delovnih razmer dolžine storiti.**

Če bi delovne organizacije dosledno izvajale našo zakonodajo, se ne bi moglo dogoditi, da bi na primer gostinsko podjetje zahtevalo za svoje delavce beneficiran staž z utemeljitvijo, »da je poklic natakarja nezanimiv, ker je slabo plačan in naporen«. **Nobeno delo, če je zares delo, ni lahko. Od tega pa, kako je delo organizirano, kakšna so sredstva in okolje, v katerem poteka, kakšno je nagrajevanje, je veliko odvisno. In če je vse to slabo, mar bomo z beneficiranim stažem rešili kadrovske in gospodarske probleme? Daleč od tega!**

Drugače pa je za dejavnosti oziroma delovna mesta v njih, kjer tudi sodobna tehnika ne more odstraniti vseh zdravju škodljivih in nevarnih vplivov. Delavci na takih delovnih mestih, na katerih je težko delo objektivno pogojeno, bodo morali imeti beneficiran staž. Tam pa število beneficij ne sme biti odvisno od dobrega ali slabega položaja podjetja, temveč naj bo vodilo pri določanju teh mest skrb za človeka.

N. LUZAR

Na temo REFORMA so rekli

● **VIDA TOMŠIČ na zadnjem plenumu Glavnega odbora SZDL Slovenije:**

»O novih naložbah morajo dosledno in z vso odgovornostjo odločati delovni kolektivi in samoupravni organi. V zvezi s tem so upravičene le dobro premišljene investicije, predvsem v ustrezno organizacijo in tehniko, kar je pri doseženem razvoju materialne osnove izhodišče za povečevanje produktivnosti dela in za ustrezno zaposlovanje.«

»Na področju splošne potrošnje so se med izvajanjem reforme zbujale tendence, da bi se odpravil ali pa zmanjšal obseg posameznih dobrin skupne potrošnje. Obseg dobrin splošne potrošnje je treba nenehno širiti in izboljševati. Uspešnost gospodarstva se povezuje z uspešnostjo negospodarskih dejavnosti. Naš smoter je zato povečati skupno potrošnjo povsod tam, kjer je to z družbenoekonomskega vidika najbolj smotrno. Nedvomno pa je v zvezi s tem potrebna večja družbena skrb za mladino, ki mora imeti čimbolj izenačene možnosti za svoj razvoj. To skrb moramo pokazati predvsem v vse večjem skupnem zadovoljevanju potreb, ki jih ima mlad človek pri vključevanju v delovni proces (predšolske ustanove, učila v šolah, prehrana v šolah itd.).«

»Svobodnejše delovanje trga in bolj razgibana dejavnost samoupravnih organov pa ne pomenita, da se družba povsem odreka možnosti, da posreduje v zadevah, ki jih je treba urejati z odločitvami predstavniških in izvršilnih organov družbe. Predpisi teh organov pa smejo posegati samo na tista področja, ki jih je treba spodbuditi, in tako, da bosta omogočeni uspešno delovanje samoupravnega mehanizma in skrbno razpolaganje z družbenim premoženjem.«

● **GREGOR KLANČNIK, glavni direktor Železarne Ravne, v razgovoru:**

»V ravenski železarni smo se že dolgo pred reformo pripravljali na zaostrene gospodarske razmere, predvsem z zniževanjem proizvodnih stroškov in z intenzivnejšim delom. Proizvodnja na zaposlenega je tako lani narasla od 5,24 ton na 5,71 tone, število zaposlenih za 3,6 %, skupna proizvodnja pa je dosegla 218,5 tisoč ton, kar je za 13,5 % več kot predlanskim — čeprav so nas prizadele investicijske restrikcije. Gospodarska reforma nas je primorala, da zožimo asortiman proizvodnje. Usmerili se bomo na proizvodnjo bolj rentabilnih izdelkov in na proizvodnjo takšnih, pri katerih je večja poraba domačih legur.«

S kladivom...

»Joj, kam bi del...«

Načrti za izgradnjo Energetskokemičnega kombinata Velenje so, kakor vse kaže, padli v vodo za nekaj let ali pa še za dlje. Ko smo ta prepotrebni energetski vir načrtovali, smo računali, da nas bo stal 32 milijard starih dinarjev. Ob tolikšni investiciji bi bila cena velenjskega plina še kako konkurenčna vsem drugim vrstam energije. V letih, odkar si prizadevamo uresničiti zamisel o vplinjanju velenjskega premoga, pa je predračunska vrednost EKK Velenje, zaradi inflacije in drugih gospodarskih nevšečnosti, narasla na 62,8 milijarde starih dinarjev. Povrh bi Velenjčani potrebovali še 10 milijard starih dinarjev za ureditev okolice in druga dela, ki naj bi oblikovala dokončno podobo tega našega industrijskega giganta.

Zaradi tolikšnega povečanja investicijskih stroškov pa se sorazmerno povečuje tudi cena plina: plin ni več konkurenčen drugim gorivom. Preostalo nam torej ni drugega, še posebno zdaj, v času reforme, kot da misel na to gradnjo vsaj za nekaj časa opustimo.

Laže rečeno kot storjeno! Pogodbe za uvoz inozemske opreme so čvrsto zaključene, del opreme so tuji dobavitelji že pripeljali v Velenje, nove pošiljke opreme pa prihajajo v dogovorjenih rokih, natančno po »voznem redu«, ki smo ga mi sestavili, prodajalci opreme pa brez ugovora »vzeli na znanje«, saj roki dobave ljudem na tujem ne delajo toliko težav kot pri nas.

Nevšečnosti z izgradnjo EKK Velenje so nam zastavile vprašanje: komu prodati opremo? Največji del opreme bi lahko odkupil kombinat Kosovo, ki gradi podoben objekt ter po podatkih Jugoslovanske investicijske banke še ni sklenil pogodb za uvoz opreme v vrednosti 17,2 milijona dolarjev od skupne količine uvoza opreme v vrednosti 23,4 milijona dolarjev. Treba bi si bilo torej na relaciji Velenje—Kosovo seči v roke in se pogovoriti o prevozu velenjske opreme za energetsko kemični kombinat v Kosovo, kar bo opreme ostalo, pa jo odprodati še kam drugam.

Toda Kosovo ne kaže pravega navdušenja za to kupčijo. Velenjčanom že mesece nazaj zatrjujejo, da so sklenili že vse pogodbe za uvoz opreme in da potemtakem velenjskim investitorjem ne morejo pomagati iz zagate, ki so vanjo zašli zaradi podražitve investicij.

Naj bo resnica takšna ali drugačna — tudi pri odločitvah o gradnji investicijskih objektov splošnega družbenega pomena ravnamo še vedno tako — kljub reformi in njej navkljub — kot da ne živimo vsi skupaj v eni državi in kot da investitorji ne zajemajo iz iste sklede, iz skladov Jugoslovanske investicijske banke.

Vsi, ki so imeli doslej v državi izključno pravico odločati o gradnji energetskih objektov, bi morali zdaj, ko gre investitorjem nekaterih objektov za biti ali ne biti, končno le sesti za mizo in prevzeti tudi del odgovornosti zaradi neuresničitve svojih zamisli. Če nič drugega, so dolžni vsaj preprečiti gospodarsko škodo, ki jo občutimo vsi zaradi premalo usklajene gospodarsko-energetske politike »odločujočih zveznih faktorjev«.

V. B.

... po prstih

Pripombe in predlogi

Kaj bo z zasebno gradnjo?

O gospodarjenju s stanovanji v novih razmerah je tudi v Zasavju veliko razprav. Osrednje vprašanje pa je: ali bomo letos zgradili več ali manj stanovanj? Razpoloženje je pesimistično, ne le pri podjetjih in občinskih skupščinah, ampak tudi pri občanih.

V zadnjih nekaj letih so zasebni graditelji v zasavskih občinah, v glavnem neposredni proizvajalci bistveno pripomogli k povečanju stanovanjskega sklada. Računajo, da so zgradili samo v zadnjih treh letih več kot tristo stanovanj. Res je, da so dobili družbeno podporo v obliki dolgoročnih kreditov, toda to je pomenilo komajda slabo četrtino vseh vloženih sredstev, druga sredstva so si graditelji dobesedno pritrgali od ust.

Po približnih ocenah pa namerava letos in prihodnje leto prav toliko občanov v Zasavju graditi svoja stanovanja. Rekli smo: namerava. Kajti vsi bodoči zasebni graditelji si pomišljajo. Ko so zvedeli, da bodo banke terjale kar 60-odstotno lastno udeležbo za najetje kredita, se jih je lotilo malodušje. Kje in kako naj zberejo tolikšna sredstva? To bi zmogla le peščica zainteresiranih, vsi drugi bodo torej še vrsto let brez potrebnih stanovanj.

Hotenja in uveljavitev novih razmerij v stanovanjski politiki so vsekakor tudi v takih oblikah kreditiranja, ki bi naj zagotovile razširitev materialne baze stanovanj. Naj povemo, da so zasebni graditelji privarčevali sebi in družbeni skupnosti ogromna sredstva, saj so znašali stroški gradnje dostikrat celo več kot za 50 % manj, kot če bi jih gradila gradbena podjetja. Prav zato moramo dati prav vsem tistim zasebnim graditeljem, ki menijo, da so sedanji, novi pogoji za najemanje kreditov v nasprotju s hotenji pravkar uzakonjene stanovanjske reforme.

Pesimizem torej le ni povsem brez osnove. Potemtakem so vsi načrti o tem, da bi v državi do leta 1970 zgradili kakih 780.000 stanovanj, nerealni, kajti tudi v družbenem sektorju bodo, kot kaže zlasti letos, nastale nekatere motnje, ki jih ne bo mogoče tako naglo prebresti.

Ali smemo morda pričakovati, da bodo banke ublažile kriterije za najemanje kreditov? Prav je, da že zdaj ob samem začetku izvajanja stanovanjske reforme opozorimo na take in podobne negativne pojave, saj jih je prav zdaj na začetku najlaže odpraviti.

M. V.

Pogovori z upravljavci ● Pogovori z upravljavci

Miselnost ni rokavica

Loške tovarne hladilnikov prodirajo na vzhodna in zahodna tržišča. Na Dansko izvažajo sestavne dele za avtomatiko, na Poljsko in v Vzh. Nemčijo pa so lani izvozile kakih 500 konservatorjev in vitrin za nizko hlajenje. Zdaj »otipavajo« tržišča v Bolgariji, na Češkem in v SZ...

»Devize za uvoz reprodukcijskega materiala si bomo, upamo, sami priskrbeli,« se mi je pohvalil inženir Mirko Vastl, vodja kontrolne službe v LTH, in po kratkem premolku dodal: »Ne mislite pa, da je lahko ustreči tujim kupcem. Za sestavne dele, ki jih pošiljamo na Dansko, smo imeli že poldrugo leto orodja, preden smo jih začeli serijsko izdelovati... Kupci so našli čuda napak na prototipih, ki smo jih pošiljali na ogled. Komaj smo ene popravili, so našli nove. Naši delavci so se jezili, češ da nismo ‚Uhrmacherji' in se z veliko nejevoljo znova lotevali dela... Šele takrat, ko je prišla celotna prva serijska pošiljka nazaj, skupno z izčrpnim in podrobnim opisom napak, smo se vsi skupaj bolj zamislili nad seboj.«

»Za koliko vas je pa oškodoval ta neuspešni izvoz?«

»Samo transport nas je stal kakih 10.000 dolarjev.«

»Draga šola!«

»Draga, vendar koristna. Konec je samozadovoljstva. Veste, z miselnostjo ni tako kot z rokavicami, ki jih lahko vsak trenutek menjaš, in sicer na hitro.«

»Hočete reči, da se miselnost pri vas polagoma le spreminja?«

»Zelo se je že spremenila. Poglejte, na primer, samo odnos delavcev do kontrolne službe. Kljub zaostrenim varčevalnim zahtevam in priporočilom se nihče v podjetju ne spotakne nad tem, da imamo skupno 46 kontrolorjev. Marsikje odpuščajo strokovnjake, celo inženirje, da bi zmanjšali režijske stroške, pri nas pa ravno zdaj razpravljamo, kako bi organizirali še letečo kontrolo. Napake bi namreč radi sproti popravljali. Če jih opaziš šele, ko je izdelek gotov, izgubiš čas in denar... S popravili se večajo proizvodni stroški, razen tega se zavlečejo dobavni roki... Tujci drugače penalizirajo zamujanje kot mi...«

»Kakšno pa je vaše proizvodno vodstvo, če potrebujete tako močno kontrolo?«

»Vsa delovna mesta res še niso ustrezno zasedena, imamo pa zelo veliko inženirjev in tehnikov. Toliko jih je, da vam jih ne bi mogel na pamet našteti. Razen tega jih veliko izredno študira tehniško srednjo šolo. Vprašajte na škofjeloški Delavski univerzi... Vidite, spet dokaz, da se spreminja miselnost naših ljudi. Če bi delovodju z mojstrskim izpitom pred tremi leti rekel, da mora v tehniško srednjo šolo, bi bil užaljen. Mislil je, da dovolj zna in ve za svoje delo...«

»Če v neposredni proizvodnji zahtevate tako visoko izobrazbeno raven, kolikšna mora biti šele v kontrolni službi?«

»Z odprtimi rokami bi sprejel še pet strojnih in elektro inženirjev, ko bi smel. Za zdaj sva samo dva — kolega je končal prvo stopnjo — poleg naju pa pet tehnikov. Rad bi organiziral dobro kontrolo nad materialom, proizvodno dokumentacijo in nad proizvodnjo. Mednarodni predpisi za kakovost izdelkov so silno ostri. Če jih ne bomo upoštevali, ni misliti na povečanje izvoza.«

»Smem zapisati, da se tega ne zavedate samo vi?«

»Zapišite, brez skrbi. Pa še to dodajte, da se pri nas čudimo tistim kolektivom, ki istočasno, ko silijo na inozemski trg, odpuščajo strokovnjake. Še če jih imaš, mineta leto ali dve, preden si pridobiš zaupanje tujih kupcev in preden ustrežeš njihovim ‚muham', ki dejansko niso muhe, ampak mednarodne zahteve... Te se pa ne bodo prilagajale našemu samozadovoljstvu in miselnosti.«

»Vaš izmet?«

»Samo še 1 % do 1,2 %.«

MARIOLA KOBAL

ZAČELI S KRONAMI, KONČALI Z DINARJI

Vaščani Tunjic v kamniški občini so morali čakati kar pol stoletja na novo šolo. Pred dnevi so namreč odprli novo šolsko poslopje.

Najstarejši vaščani se spominjajo, da je bila stara šola, ki je slavila pred leti stoletnico, že v njihovih šolskih dneh stara, neprimerna in pretesna. Zato so se že v rajnki Avstro-Ogrski odločili za gradnjo nove šole. Zbirali so krone in jih do prve svetovne vojne znosili v hranilnico dvajset tisoč. Toda vojna jim je prekrižala račune. Vaščani pa so vztrajali. Znova so nosili denar v hranilnico, to pot stare jugoslovanske dinarje. Tako so do vojne zbrali štirideset tisoč dinarjev za nakup zemljišča za novo šolo. Druga svetovna vojna pa jih je znova prizadela...

Staro šolsko poslopje, v katerem so trgale hlače vse generacije od minulega polstoletja do danes in ki je preživelo dve hudi vojni, je dokončno dotrpelo. Leta 1961 so zasadili vaščani prve lopate na zemljišču nove šole. Kakor so sredstva kapljala — v takem ritmu so Tunjičani gradili. Sami so ponovno zbrali blizu dva milijona starih dinarjev. Celotna investicija je sicer mnogo, mnogo večja, kajti občina je vložila v gradnjo šestdeset milijonov starih dinarjev.

Otrokom, ki bodo napolnili dve učilnici, nova šola ima namreč le dve učilnici, kar zadošča za male Tunjičane, pa bodo učitelji pri pouku spoznavanja družbe vpletli v zgodovino domačega kraja zgodovino stare šole. Kajti od Franca Jožefa do danes ima pomembno mesto v vaški zgodovini ta osrednja kulturna ustanova.

I. V.

Mojstra Kovača, predsednika delavskega sveta, je poklical direktor v svojo pisarno in mu sporočil:

»Tovariši s televizije želijo, da bi v oddaji o uveljavljanju reforme, ki jo pripravljajo za novo leto, sodelovala tudi naša gospodarska organizacija. Najbolj prav bi bilo, če bi jim ti kot predsednik povedal, kako je pri nas z reformo.«

Predsednik Kovač, ki še nikoli ni nastopil na televiziji, je mirno dejal:

»Zakaj pa ne. Naj kar pridejo.«

»Prav,« je rekel direktor, »pripravi osnutek tega, o čemer boš govoril in se jutri spet oglasi pri meni; se bomo skupaj dogovorili za vsebino. Saj razumeš: ni mi vseeno, kako se bomo predstavili javnosti.«

*

V direktorjevi pisarni so sedeli člani kolegija, in predsednik delavskega sveta jim je prebral osnutek svojega prvega televizijskega govora.

Potem je spregovoril sekretar podjetja:

»Zdi se mi, da uvod ni najboljši. Kovač pravi: ‚Ker že od začetka reforme vemo, da ne gre samo za nekatere nove gospodarske ukrepe, pač pa predvsem za nadaljnjo krepitev samoupravljanja, smo skušali v minulih mesecih urediti v našem kolektivu vse tiste probleme, ki nam onemogočajo, da bi se proizvajalci uveljavili kot samoupravljavci'. Vse to drži, toda kdor pozna psiho množice, se pravi televizijskih gledalcev, ne bo kar takoj butnil na dan s svojimi problemi. Človeka je treba postopno pripraviti do tega, da bo, če hočete, zaživel z nami, z našim razvojem. Zato bi jaz začel z zgodovino naše tovarne in povedal...«

Ko je sekretar opisal razvojno pot njihovega podjetja, je spregovoril šef računovodstva:

»Tudi drugi del Kovačevega osnutka ni kaj prida. Pravi, da smo doslej uresničili nagrajevanje po učinku le v proizvodnji, ne pa tudi v strokovnih službah in v upravi;

Po čem je slava?

razlaga, kaj vse je delavski svet storil, da bi pravočasno dobil gradivo za svoje seje, kako se je dogajalo, da je o nečem sklepal, delali pa smo drugače in tako naprej. Toda, tovariši, pa vendar ne bomo prali svojega perila pred vso televizijsko javnostjo! Zato predlagam, naj Kovač namesto tega pove podatke o našem gospodarjenju v vseh letih obstoja tovarne, ki zgovorno pričajo, da smo se zavestno vključili v bitko za gospodarski napredek.«

Ko je šef računovodstva naštel te podatke, je spregovoril še šef komerciale:

»Predsednik delavskega sveta namerava govoriti tudi o vzrokih slabe kvalitete naših izdelkov, ko smo jih v minulih mesecih poiskali in odpravili. Jaz o tem ne bi govoril. Sploh ne bi govoril o nobenem problemu, pa čeprav smo ga že rešili. Mi moramo s svojimi javnimi nastopi pridobivati kupce, ne pa vzbujati v njih dvome v kvaliteto naših proizvodov. Predlagam, da Kovač pohvali naše izdelke, zlasti tiste, ki jih težje prodamo.«

*

Prišli so televizijski delavci, postavili svoje aparature in naročili predsedniku delavskega sveta, naj stopi za stružnico in dela.

»To še ni pravo snemanje,« so rekli, »pač pa nekakšna generalka.«

»Toda jaz ne delam na stružnici,« se je uprl Kovač. »Sem mojster v remontni delavnici.«

»Nič ne de. Pa se delajte, kot da bi delali. Važno je, da dobimo v prvi plan vaš najsodobnejši stroj in vas. Človek in stroj! Razumete...«

Kovač je stisnil zobe, stopil za stružnico in začel:

»Pred petnajstimi leti je na tem prostoru, kjer zdaj stojim, rasla trava...«

Povedal je vse, kar so mu kolegi napisali, vmes pa je, kot so mu veleli, gledal na levo pa na desno, dvigoval zdaj to in zdaj ono roko in se smehljal.

Ko je razložil vso zgodovino podjetja, naštel vse podatke in pohvalil njih izdelke ter tako končal, se je oglasil direktor, ki je stal za reflektorjem:

»Zdi se mi, da nekaj manjka. Ni pravega konca. Pa bi res moral reči nekaj besed o samoupravljanju. Nekako tako, da vsega tega ne bi dosegli, če ne bi bilo delavskega samoupravljanja.«

Tedaj je v mojstru Kovaču prekipelo:

»To pa, tovariš direktor, kar sam povej. Jaz sem govoril tisto, kar bi moral ti, ti pa govori, kar bi moral jaz. sicer pa — rekli ste, da je tole generalka. Premiere ne bo!«

*

V direktorjevi pisarni so potlej iskali rešitev iz »nastale situacije« in ker niso dobili nikogar, ki bi bil pripravljen, da bi v imenu samoupravljanja povedal, kar so sklenili na kolegiju, je televizijsko javno mnenje slišalo ob novem letu namesto Kovačevega pripovedovanja naslednjo čestitko:

Vsem kupcem in poslovnim prijateljem želimo vso srečo v prizadevanju za krepitev socialističnih samoupravnih odnosov in jim poklanjamo naslednjo popevko:

V televizorju je zadonelo:

»Moj črni konj ne rabi uzde, uboga me brez vajeti...«

JANEZ VOLJČ

V ZAKONU SO LUKNJE IN NA CESTAH TUDI

(Nadaljevanje s 1. strani)

628 mostov na cestah prvega in drugega reda ima 130 mostov nosilnost pod 10 ton, čeprav te mostove uporabljajo avtobusi in tovornjaki. Tako je postala vožnja čez mostove skrajno nevarna. Most čez Dravo v Ormožu je neprevozen za vsa vozila, velikih tovorov pa ni mogoče prevažati tudi čez mostove v Gornji Radgoni, v Murskem Središču, v Verženju, v Dravogradu, v Vidmu-Krškem in v Brežicah.

Z naglim naraščanjem prometa se neskladje med obremenitvijo cest in dejanskim stanjem cestišča stalno povečuje. Obremenitev cest v tonah na 24 ur je bila leta 1961 na cestah prvega reda 5332, leta 1965 pa že 10.300. Torej se je obremenitev povečala za 93 %. Na cestah drugega reda se je v istem obdobju obremenitev povečala za 101 %. Udeležba težkih vozil je v strukturi prometa izredno visoka in znaša 20 do 30 %, to pa z drugimi besedami povedano pomeni, da je zelo visok tudi odstotek težkih vozil v strukturi obremenitve, zaradi izredne izkoriščenosti težkih vozil, ki so skoraj noč in dan na cesti. To dejstvo še dodatno obremenjuje ceste.

Če domnevamo, da je bil leta 1961 nosilni sloj cest usklajen s takratnim prometom, bi moral biti zaradi porasta prometa leta 1965 še enkrat močnejši, kar pa se zaradi nezadostnih sredstev za ceste ni zgodilo.

Podatki kažejo nasprotno. Vlaganja v vzdrževanje in obnovo cest so bila veliko bolj počasna od naraščanja prometa. Leta 1961 je bilo za to na razpolago 3,60 milijard, leta 1965 pa 5,69 milijard dinarjev. Letno se je s temi sredstvi obnovilo 130 km cest. Za popravilo in obnovo celotnega cestišča bi tako rabili 20 let. Čeprav so sredstva neustrezno naraščala, pa je njihova realna vrednost zaradi vsakokratnih podražitev cen gradbenega materiala in dela praktično ostala vedno na isti stopnji. Nezadostna sredstva za vzdrževanje in obnovo cest so torej povzročila klavrno podobo naših cest. Če bi še naprej dopustili takšen razvoj, bi v bližnji bodočnosti porabili visoke stroške za nujna popravila, kljub temu pa bodo še naprej ceste slabe, ovirale promet in povzročale škodo na vozilih.

STRELJANJE Z MOŽNARJI

S stanjem v našem cestnem gospodarstvu so se v zadnjem času spoprijeli na dveh tirih: v cestnih podjetjih in v širši družbeni skupnosti. Problem je težek. Vsi vedo, da sredstva ne zadostujejo. Nekateri menijo, da so bila sredstva zaradi prevelikega števila cestnih podjetij, ki so vsa »morala živeti«, nesmotrno trošena in da je na popravilo cest odpadlo le malo denarja. Če ti streljajo s topovi, streljajo v cestnih podjetjih z možnarji. Tako se je združil ogenj topov in možnarjev v koristno razpravo o načelih cestnega gospodarstva.

V kranjskem cestnem podjetju so nam v zvezi s tem povedali: »Število cestnih podjetij ni bistveno za cestno gospodarstvo, temveč viri vzdrževanja in obnove. Ko bodo viri zadostni, se bomo lahko pogovarjali o tem, koliko podjetij nam ustreza. Za zdaj pa je tako, da smo pri svojem delu odvisni popolnoma od tuje volje. Poglaviten pri urejanju cestnega gospodarstva je način financiranja. Ko bo to urejeno in sredstva zadostna, bomo lahko govorili o organizaciji podjetij. V podjetjih imamo vezane roke. Svojega dela ne moremo načrtovati, ker nikoli ne vemo, kakšna sredstva se bodo stekla za našo dejavnost. Prva polovica leta običajno mine, ne da bi v podjetjih vedeli, kaj bomo počeli. Sredi leta pride do delitve denarja in takrat na vrat na nos delamo načrte in odpiramo gradbišča. V tem času pa se kazalci zopet premaknejo. Del sredstev po navadi »zamrzne« z raznimi rebalansi. Podjetja pa stojijo do kolen v godlji. Na hitrico dokončujejo dela, da ne bi zgubila tistega, kar so dobila. Dela pod takšnimi pogoji ne morejo biti kvalitetna. Pri takšnem načinu razdeljevanja sredstev tudi ni mogoče gospodariti.«

Podoben prizvok so imele besede tudi v ljubljanskem cestnem podjetju:

»Podjetje se v sedanjih težavah v cestnem gospodarstvu zavzema za red, ki je prvo pravilo smotrnega gospodarjenja. Nikoli ne vemo, ali bomo stali na dežju ali pa bomo prišli pod kap. Vemo, da zaradi še vedno slabo razvitega cestnega prometa sredstva, ki se stekajo od koristnikov cest, še vedno ne bodo zadostovala. Vendar bi z razpoložljivimi sredstvi laže gospodarili, če bi vedeli, pri čem smo.«

Mislimo, da pri teh razpravah ni važno, kaj je prvotnega in kaj drugotnega pomena. Če sredstva ne zadoščajo, moramo videti, kako bi jih povečali in če jih lahko povečamo. Če jih ne moremo povečati, pa smo obvezani z njimi gospodariti kot dobri gospodarji in s primerno poslovno točnostjo.

Z. TOMAŽEJ

Na letošnjem modnem sejmu v Ljubljani sodeluje 155 tekstilnih, konfekcijskih, usnjarskih in obutvenih podjetij. Bogastvo razstavljenih izdelkov je bogata paša očem obiskovalcev, hkrati pa dokaz, da je sejem tudi poslovno interesanten. Lani so razstavljavci sklenili za več kot 20 milijard dinarjev prodajnih pogodb...

V prihodnji številki boste brali več o sejmu in sejmarjih...

SIGNALI

NEKATERIM JE ODKLENKALO

● Odkar nadzorujejo v podjetju za popravljanje železniških vozil v Dobovi svoje bolnike na domu, so uspeli zmanjšati bolniške staleže na minimum. Med ukrepi za boljšo disciplino so namreč izglasovali tudi občasen nadzor bolnikov. Tako pravijo njihovi interni predpisi: če najde kontrolor člana kolektiva med bolniškim dopustom doma pri delu, ga prijavi podjetje sodniku za prekrške, kjer odšteje tak »bolnik« denarno kazen. Če ga zaloti med bolezenskim dopustom v tretje pri »domačem« delu, ga delovni kolektiv izključi iz svoje sredine.

Pravijo, da je poslej v podjetju boljša disciplina in večji delovni uspehi. Izdatek za kontrolorja pa je prava malenkost v primerjavi s prejšnjimi izdatki za vse namišljene bolnike.

Informiranje še ni soodločanje

V zadnjih letih so zlasti v večjih zasavskih delovnih organizacijah zelo dosti storili za solidno obveščenost neposrednih proizvajalcev o vseh pomembnejših zadevah gospodarjenja in življenja kolektivov. Sem sodi tudi izdajanje tovarniških glasil, med katerimi so nekatera že prave tribune kolektivov. Glasila so vsebinsko zanimiva, tehtna, tu pa tam je celo videti, da se uredniški odbori prizadevajo uveljaviti koncept, ki je rezultat poglobljenega iskanja najprimernejšega oblikovanja poslovne politike in soodločanja vseh proizvajalcev o skupnih zadevah.

V drugo skupino pa bi lahko uvrstili tovarniška glasila brez določenega koncepta, v katerih objavljajo kar zapisnike sej organov samoupravljanja ali poročila komisij. Tu so še obrobni sestavki, največkrat vodilnih uslužbencev pa sklepi s sej sindikalne organizacije in eno ali dvomesečni rezultati gospodarjenja. Četudi iz teh glasil veje prizadevanje, kako najbolj solidno obveščati neposredne proizvajalce o vseh važnejših zadevah, pa uredniški odbori in tudi izdajatelji glasil — to so v skoraj vseh primerih organi samoupravljanja — pozabljajo na osnovno: informiranje še ni soodločanje, ampak je šele prvi pogoj na poti k celovitemu upravljanju.

V takih pogojih, kjer je neposredni proizvajalec samo spremljevalec komunikacije, nima pa nobenega vpliva, da bi recipročno vplival nazaj, k izvoru komunikacije, dejansko ne more biti govora o neposrednem samoupravljanju. V takih razmerah imamo opraviti s kreiranjem določene politike zgolj na vrhu, ali bolje povedano od vrha navzdol, namesto da bi šel tok obratno pot. Najbolj pogosti izgovori, da neposredni proizvajalci ne kažejo volje za sodelovanje pri izdajanju tovarniških glasil, pa so že zdavnaj preživeli. Proizvajalci vedo mnogo povedati, samo upoštevati je treba njihove predloge, ideje in pobude. Saj ni treba, da bi vselej pisali v tovarniške časnike, dostikrat je dovolj, da jih povprašamo za mnenje, sodbe ali stališča, bodisi v obliki anket, intervjujev ali čisto navadnih razgovorov. Vsepovsod tam, kjer so začeli tako, so želi lepe rezultate.

M. V.

KAKO GOSPODARIJO V TOVARNI ŠPORTNEGA ORODJA ELAN V BEGUNJAH NA GORENJSKEM

Smuči z dolarsko podlago

V nemških časopisih smo prebrali, da je ELAN, tovarna športnega orodja iz Begunj na Gorenjskem, z 200.000 proizvedenimi pari smuči na leto po proizvodnji druga tovarna smuči na svetu . . .

»Ne proizvedemo še dvesto tisoč parov smuči, kot so objavili nemški časopisi, marveč jih naredimo letno le stoosemdeset tisoč parov,« se je ob našem obisku v ELANU jel opravičevati direktor podjetja inž. JOŽE OSTERMAN. »Dvesto tisoč parov smuči bi res lahko naredili s sedanjimi proizvodnimi zmogljivostmi, toda raje jih proizvedemo nekoliko manj, pa te boljše.«

»LE S KVALITETO LAHKO KONKURIRAMO . . .«

ELAN nedvomno sodi med tiste tovarne, ki največ svojih izdelkov izvozijo. To potrjujejo tudi lanski proizvodni in izvozni rezultati. Od 2 in pol milijarde starih dinarjev fakturirane realizacije so elanovci samo na zahodni trg prodali smuči za skoraj milijardo in pol starih dinarjev, ali v vrednosti milijon dolarjev.

»To ni tako lahko doseči v močni mednarodni konkurenci,« so zatrjevali delavci na proizvodnem sestanku. »Nič manj kot osem let smo potrebovali, da se z enako kvalitetnimi smučmi, kot jih naredijo Avstrijci, Švicarji, Američani, kosamo tudi na tujem trgu.«

»Mi nimamo svetovno znanih smučarskih ‚asov‘, kot so Schranz, Zimmermann, Perilat in drugi. Ti v reklamne namene tekmujejo na mednarodnih srečanjih na smučeh avstrijskih, nemških in drugih proizvajalcev ter s športnimi zmagami potrjujejo kakovost smuči. Seveda gredo te smuči potem zlahka v prodajo . . . Kvaliteto naših smuči, ki je že enaka, če ne celo boljša od tujih, dosegamo le s strokovnimi in znanstvenimi analizami v razvojnem laboratoriju tovarniškega inštituta,« pripoveduje direktor.

Kaj pomeni za tovarno Elan razvojni inštitut, kjer domači strokovnjaki iz dneva v dan izpopolnjujejo kvaliteto smuči in tudi drugega športnega orodja, zgovorno priča tudi izjava enega največjih proizvajalcev smuči na svetu, Fischerja iz Avstrije:

»V dveh, treh letih boste s strokovnim delom v inštitutu pri izpopolnjevanju kvalitete vaših smuči dosegli večje prodajne uspehe na zahodnem trgu, kot mi, ki potrjujemo kvaliteto edinole z reklamnimi vožnjami najboljših alpskih tekmovalcev na svetu . . .«

V Elanu so si Fischerjevo oceno njihovega dela dobro zapomnili. Ko smo se nato pogovarjali z inž. Jožetom Ostermanom o izvoznih uspehih Elana, nam je povedal, da so lani prodali na zahodni trg 140.000 parov smuči, od tega 30 odstotkov v Švico, 20 v Ameriko, po 13 v Italijo in Kanado ter 10 odstotkov v Zahodno Nemčijo itd.

»Veste, v Švici zato prodamo največ naših smuči, ker imamo tam že organizirane lastne servise. Servisi ustvarjajo zaupanje naših kupcev v kakovost smuči. Tudi v Zahodni Nemčiji jih bomo v kratkem organizirali,« pojasnjuje direktor.

Elanovci ne skrivajo, da bi bili zelo zadovoljni, če bi si tudi kak svetovno znan alpski smučar nataknil njihove smuči na mednarodnih tekmovanjih. Tudi to bi jim pomagalo k še večji prodaji. Vendar si tega, da bi tuji kvalitetni smučarji tekmovali z Elanovimi smučmi, v Elanu še ne morejo privoščiti Kajpak, za takšno reklamo bi morali odšteti nekaj milijonov dinarjev v devizah.

Z IZPOPOLNJENO TEHNOLOGIJO

V Elanu so v osmih letih štiri in polkrat povečali produktivnost ob skoraj enakem številu (540) zaposlenih. Povečanje produktivnosti in hkrati uspešna prodaja smuči na inozemskem trgu sta jim omogočila, da so lani dogradili nove proizvodne prostore in si kupili nove stroje. Vse skupaj jih je veljalo 700 milijonov starih dinarjev. Polovico denarja je kolektiv Elana prispeval sam, polovico pa je dobil kredita, ki ga bo moral odplačati v petih letih.

»Zdaj je naša osnovna naloga, da izpopolnimo tehnologijo in organizacijo dela. Imamo vse pogoje za to: nove proizvodne prostore in nove avtomatizirane stroje,« nadaljuje inž. Osterman. »V prihodnje bomo na smuči lepili barvne plastične obloge, kar bo mnogo ceneje kot lakiranje. Z lepljenjem plastičnih oblog na smuči bomo ob krajšem in izpopolnjenem proizvodnem postopku in ob manjši porabi materiala prigospodarili petnajst odstotkov sredstev, ki jih sedaj porabimo za proizvodnjo smuči.«

Na boljšo tehnologijo in boljšo organizacijo dela so elanovce prisilili tudi ukrepi v okviru gospodarske reforme. Kot najpopolnejši finalisti v lesni stroki so prikrajšani za okoli 200 do 250 milijonov starih dinarjev. Kljub nižjim carinam se je podražil uvozni reprodukcijski material kar za 36 odstotkov, jesenov les za smuči pa namesto za predvidenih 30 kar za 80 odstotkov.

»Teh podražitev se nismo ustrašili,« pravijo delavci iz Elana. »Približno sto milijonov starih dinarjev bomo prigospodarili z uvoženim cenejšim lesom, kot je domač jesenov, ostalih sto do stopetdeset milijonov starih dinarjev pa bomo prigospodarili z boljšo organizacijo dela in avtomatizirano proizvodnjo. Pa še za anuitete bomo ustvarili dovolj denarja,« so pristavili delavci ob zaključku našega obiska v Elanu.

Lahko smo prepričani, da bodo takšne proizvodne uspehe tudi res dosegli. *Že pred novim letom so imeli namreč s tujimi kupci sklenjenih že več kot polovico izvoznih pogodb. Nova naročila pa še kar naprej prihajajo. Letos bodo izvozili smuči — za kar so se specializirali — v vrednosti za več kot milijon sto tisoč dolarjev.*

M. Ž.

V prid boljšega gospodarjenja

V tolminskem Avtoprevozu so spoznali, da ni najboljše, če nagrajujejo šoferje po tonskem kilometru. Takole pravijo: »Tudi če kdo prevozi veliko kilometrov, lahko slabo zasluži, ker prevaža slamo.« Šoferji si oblikujejo zdaj nova merila nagrajevanja. Izdelali so dve varianti nagrajevanja. Če bi bili šoferji nagrajevani, kakor predvidevajo v prvi varianti, samo od ustvarjene realizacije, bi se lahko zgodilo, da ne bi hoteli opravljati slabših, manj donosnih voženj, čeprav so prav tako potrebne. Zato se tolminski šoferji bolj ogrevajo za drugo varianto, po kateri bi bili nagrajevani od prevoženih kilometrov in ustvarjene realizacije.

Vendar so za uresničitev takšnega načrta nagrajevanja nujna brezhibna vozila. Za brezhibnost vozil pa skrbijo mehaniki, avtoelektričarji . . . Tudi ANDREJ RUTAR (na sliki) je avtoelektričar, pomaga pa mu SIMON FILI, ki se šele uči tega poklica. Rutar nam je rekel: »Sedaj, ko smo si tudi mi, ki delamo v delavnicah, izoblikovali merila nagrajevanja, zaslužim na mesec tudi čez šestdeset tisoč starih dinarjev, prej pa sem jih dobil le nekaj čez štirideset tisoč . . .«

M. Ž.

»RAZVOJNO POT SMO SI JASNO ZAČRTALI«

(Nadaljevanje s 1. strani)

voru pripovedoval Milan Rustja, vodja plansko analitskega oddelka novogoriškega Mebla.

»Intenzivnejše smo se soprijeli s proizvodnimi problemi približno pred tremi leti, ko smo zaključili glavni del rekonstrukcije tovarne,« je rekel. »Odtlej skušamo izkoristiti vse možnosti za izboljšanje finančnega stanja, v pričakovanju, da bomo s tem dosegli osnovne cilje: visoke osebne dohodke, odplačevali naše dolgove ter ustvarili čimveč sredstev za razvoj podjetja in družbeni standard zaposlenih.«

»Katere konkretne cilje si je vaš kolektiv zastavljal ob novem letu tri leta nazaj?«

»Leta 1963 je bil naš cilj doseči mejo rentabilnosti. Dosegli smo jo s tem, da smo povečali naš celotni dohodek od 1,8 na 3,3 milijarde starih dinarjev. Leta 1964 smo si zadali nalogo, da moramo ustvariti toliko sredstev, da bomo lahko plačali anuitete. To smo tudi dosegli, in sicer tako, da smo povečali naš celotni dohodek na 5,3 milijarde starih dinarjev. Na začetku lanskega leta pa smo si zastavili nalogo, da razen primernih osebnih dohodkov in razen sredstev za kritje anuitet ustvarimo toliko skladov, da bi začeli z uspehom reševati probleme družbenega standarda, predvsem pa kupili ali zgradili čimveč stanovanj.«

»Vam je to nalogo uspelo uresničiti?«

»Ne. Zaradi spremenjenih razmer gospodarjenja, ki jih je ustvarila reforma, smo zaključili poslovanje z enakim uspehom kot ob koncu leta 1964. Čeprav smo dosegli lani več kot 6 milijard starih din dohodka in vpeljali precej ukrepov za izboljšanje finančnega uspeha podjetja, lahko namenimo letos sorazmerno malo sredstev za družbeni standard. Zaradi reforme smo »na škodi« za kakih 500 milijonov dinarjev, kar pomeni, da bi ob starih razmerah v gospodarjenju proizvodni plan precej presegli. Naj še povem, da smo morali zaradi gospodarske reforme začasno spet preiti na 48-urni delavnik.«

»Kako nameravate premostiti težave, ki jih je tako vam kakor tudi drugim podjetjem predelovalne industrije povzročila reforma?«

»Z bistvenim povečanjem obsega proizvodnje in prodaje. Naš gospodarski načrt za leto 1966 predvideva povečanje dohodka od 6 milijard starih dinarjev v letu 1965 na osem milijard, to je za kakih 30 % več. Obseg proizvodnje in prodaje, ki ga ponazarja omenjena številka, bo zahteval od vseh delovnih enot, kakor tudi od strokovnih služb podjetja mnogo znanja, prizadevnosti in požrtvovalnosti. V uresničitvi tega načrta vidim edino pot za dvig življenjske ravni zaposlenih. Računamo, če bomo seveda izpolnili ta planska predvidevanja, da bodo osebni dohodki naših delavcev znašali v povprečju med 75.000 in 80.000 starih dinarjev, to je za 30 % več kot lani. Ustvariti pa nameravamo še za 480 milijonov starih dinarjev skladov. Za anuitete, skupne potrebe in rezervni sklad bomo namenili 430 milijonov starih dinarjev, ostalo pa za družbeni standard.«

»In naloge, ki se jih morate lotiti, da bi uresničili zastavljene cilje?«

»Naša najzahtevnejša naloga bo: prodati vso proizvodnjo. Doslej zaradi kakovosti naših izdelkov s prodajo pohištva nismo imeli težav. Konkurenca na zunanjem trgu pa je vse večja, kupna moč doma manjša, to pa pomeni, da bomo morali poglobiti raziskavo tržišča. Prizadevali si bomo tudi poceniti proizvodnjo, saj bodo v novih razmerah gospodarjenja privabljali kupce le dobri in ceneni izdelki. Povečati nameravamo tudi izvoz: letos nameravamo izvoziti za 1,8 milijona dolarjev pohištva, od tega za 1,6 milijona na konvertibilno področje. Tudi na domačem trgu nameravamo obseg prodaje naših izdelkov bistveno povečati. Zato si prizadevamo zagotoviti več razstavnega prostora pri detajlistih, kjer bi si kupci lahko ogledali naše izdelke. V perspektivnem razvoju lesne industrije na Goriškem predvidevamo specializacijo posameznih podjetij za proizvodnjo sestavnih delov ali pa posameznih izdelkov. Uspehi naše trgovine v Novi Gorici nas navajajo na misel, da bi zgradili v Novi Gorici veliko pohištveno hišo, v kateri bi razen pohištva prodajali tudi vso drugo opremo za stanovanje. Pripravljalnih del za to gradnjo se nameravamo lotiti že letos.«

Delovni elan kolektiva tovarne pohištva Meblo, ki ni popustil kljub temu, da reforma predelovalni industriji ni naklonjena, marveč še narašča, je spet eno izmed zagotovil, da bomo reformo uresničili. Tudi tiste gospodarske organizacije, katerih materialno osnovo je ob novi delitvi narodnega dohodka reforma okrnila, imajo torej vse možnosti za razvoj — seveda, če ga premišljeno načrtujejo in če se zanašajo bolj nase kot pa na pomoč skrbnikov in botrov od zunaj.

V. B.

Neizkoriščene možnosti

»Z reformo smo si nalili čistega vina,« ugotavljamo zadovoljno, celo samozavestno v razgovorih o našem gospodarjenju. »Pa naj še kdo reče, da nismo za čiste ekonomske odnose, za sprostitev tržnih zakonitosti. Z vsem srcem smo glasovali za reformo, storili smo svojo dolžnost, zdaj pa bomo videli, kaj bo . . .«

V času reforme pa se življenje ni obrnilo na bolje, čisto vino je dobilo celo nekoliko kisel priokus. Res je, naš gospodarski start je bolj čvrst, cilj, ki si ga prizadevamo doseči, pa je še vedno neugotovljivo daleč. — Kako, da se življenje s 26. julijem ni obrnilo na boljše, je že marsikdo na glas vprašal, še več ljudi pa o tem razmišlja na tihem. Bolj razgledani občani imajo pri roki celo že ugovore zoper reformo, utemeljujejo pa jih z besedami: »Le če bomo veliko investirali, bomo hitro gospodarsko rastli, zategovanje pasu pri investicijah pa nas bo pokopalo! Ni res, da se v slovenski industriji skriva nešteto notranjih rezerv, njene zmogljivosti smo že do kraja oželi. Če hočemo napredovati, se moramo širiti, graditi . . .«

Takšna pavšalna ocena naše delavnosti lahko kaj hitro najde plodna tla za rast v nepravo smer. Zato si velja ogledati, ali besede o izkoriščenosti slovenske industrije držijo ali ne. Seveda moramo pri tem ogledu izkoriščenosti industrijskih zmogljivosti, če hočemo, da bo točen, uporabiti mednarodno priznane metode merjenja: merjenje maksimalne mesečne proizvodnje, izkoriščenosti vgrajene moči elektromotorjev in razporeditve delavcev po izmenah.

● Analize govorijo, da izkorišča slovenska industrija le okoli 84 % možnosti, ki bi jih lahko izkoristila z dosedanjim izmenskim delom, s sedanjimi strojnimi zmogljivostmi. Industrija ne izkorišča polno svojih zmogljivosti po tej metodi merjenja izkoriščenosti največ zaradi nespecializiranosti, pomanjkljivega poslovno-tehničnega sodelovanja, neenakomernega dotoka reprodukcijskega materiala, pogostih remontov, sezonskega značaja dela, pa tudi zaradi slabe prodaje.

● Računi o izkoriščanju zmogljivosti na osnovi izkoriščanja vgrajenih moči elektromotorjev kažejo, da izkoriščamo elektromotorje v povprečju letno le 1868 ur, ali 58 odstotkov možnega izkoristka. Koeficient izmenskega dela elektromotorjev znaša za vso industrijo sicer okoli 2,3 — najnižji je v industriji usnja in obutve ter v elektro in kovinski industriji, toda tudi ta podatek potrjuje, da so zmogljivosti v predelovalni industriji slabo izkoriščene.

● Analize, ki upoštevajo razporeditev delavcev po izmenah, kažejo na še večje možnosti boljšega izkoriščanja industrijskih zmogljivosti. V zadnjih letih dela od skupno zaposlenih delavcev v industriji (okoli 190.000) v prvi izmeni 64,8 % delavcev in le 35,2 % delavcev v drugi in tretji izmeni. Ali podatek iz drugega zornega kota: od 418 podjetij jih je delalo 62 samo v eni izmeni, 177 v dveh in 179 v treh izmenah.

Razen podatkov, s katerimi smo ilustrirali slabo izkoriščenost industrijske zmogljivosti, velja omeniti še ugotovitev, da znaša delež naraščanja produktivnosti pri povečevanju proizvodnje v zadnjih letih pri nas okoli 50 % (za drugo polovico smo povečali proizvodnjo na račun novega zaposlovanja), v razvitih državah pa se giblje med 70 in 80 %.

»Kako pa naj bolje izkoristimo naše zmogljivosti, če pa nam tako zelo primanjkuje reprodukcijskega materiala iz uvoza, pa tudi vse manj kupcev trka na naša vrata,« potarnajo v nekaterih gospodarskih organizacijah, če jih vprašaš, zakaj zaustavljajo stroje ob dveh in zakaj ne vpeljejo večizmenskega dela. Te gospodarske organizacije še niso uvidele, da jim do rednega uvoza reprodukcijskega materiala in do hitrejše prodaje pomaga en sam recept: večji izvoz, boljša kvaliteta. Sedanji delež izvoza slovenske industrije, ki znaša okoli 15 % bruto produkta v naši republiki, je v primerjavi z razvojno stopnjo industrializacije SR Slovenije sorazmerno nizek. V razvitejših državah dosega ta delež tudi do 40 %.

Če želimo v kozarcu »čistega vina« posneti ves kan, potem si moramo ogledati tudi številke o aktiviranju osnovnih sredstev v naši republiki. Od dneva, ko v Sloveniji zakoličimo investicijski objekt, pa do takrat, ko prerežejo ugledni gostje vrvico in ga izročijo proizvodnji, potečejo v povprečju tri ali štiri leta. Vrednost neaktiviranih investicij se je v primerjavi z letom 1962, ko je znašala v sorazmerju z vrednostjo aktivnih sredstev okoli 6 %, v letu 1964 povečala na preko 10 %. S skrajšanjem obdobja investicijskih gradenj vsaj za eno leto bi lahko povečali družbeni proizvod pri nespremenjenem obsegu vlaganja v industrijo za okoli 15 do 20 milijard starih dinarjev, letna stopnja rasti družbenega proizvoda pa bi bila za 3 do 4 % večja kot je zdaj.

Podatki, ki smo z njimi ilustrirali naše razmišljanje, podkrepljujejo osnovno misel: resnične notranje rezerve v naši industriji so še vedno skrite, nismo jih še začeli resno odkrivati. Če si resno prizadevamo reformo uresničiti, se moramo torej lotiti najprej teh rezerv, izkoristiti moramo do kraja stroje, ki stoje več kot poldrugo delovno izmeno, šele nato, ko bomo imeli to delo za seboj, pa pogreti in ovrednotiti ves pester spekter misli in idej o novih investicijskih objektih.

VINKO BLATNIK

Ali veste . . .

. . . da se je lani povečal jugoslovanski izvoz v primerjavi z letom 1964 za 22 %. Dosegel je vrednost 1364 milijard starih dinarjev. Vrednost izvoza Slovenije se je v preteklem letu povzpela na 230,5 milijarde starih dinarjev, kar je za 40 milijard dinarjev ali za 20,5 % več kot v prejšnjem letu,

. . . da so se ob lanskoletnih gospodarskih ukrepih povečala sredstva gradbene operative v Sloveniji za več ko 8 milijard starih dinarjev in da se je večina teh sredstev, ki bi jih gospodarske orgaizacije gradbeništva lahko namenile za organizacijo proizvodnje in povečanje osebnih dohodkov, prelila v žepe investitorjev, ker so delovne organizacije v bojazni, da bodo izgubile delo, brezglavo zniževale ponudbe cen na licitacijah,

. . . da krijejo slovenske cementarne s proizvodnjo cementa le okoli 70 % potreb slovenskega gradbeništva in industrije gradbenega materiala, zato moramo vsako leto uvoziti okoli 50 tisoč ton cementa iz tujine, okoli 40 tisoč ton pa ga kupiti v drugih republikah.

. . . da bo začela nova valjarna v jeseniški Železarni obratovati že v prvem četrtletju letos, rekonstrukcija ravenske in štorske železarne pa poteka zaradi pomanjkanja sredstev zelo počasi, tako da jo bodo lahko zaključili šele dve ali tri leta kasneje, kot so predvidevali,

. . . da bo po predvidevanjih Zavoda SRS Slovenije za planiranje začela ljubljanska toplarna delo obratovati šele letos avgusta, medtem ko se bo izgradnja TE Trbovlje II in HE Srednja Drava I zavlekla, tako da bosta ta dva slovenska energetska objekta začela obratovati šele proti koncu leta 1966 oziroma v začetku leta 1968,

. . . da je v Sloveniji približno 2700 samostojnih občinskih zavodov? Če odštejemo vse vrste šol ter zdravstvene ustanove in zavode za socialno zavarovanje, je še vedno približno 600 zavodov, ki jih v celoti ali delno financirajo občinski proračuni . .

REPUBLIŠKI SKLAD ZA POSPEŠEVANJE KULTURNIH DEJAVNOSTI SPODBUJA V LETU 1966 VKLJUČEVANJE GOSTOVANJ V KULTURNO POLITIKO OBČIN

Spodbuda republiškega sklada

Na nedavnem posvetu s predsedniki občinskih svetov Zveze kulturno-prosvetnih organizacij, na katerem so prisotni razpravljali o sedanji kulturni situaciji, je bil večkrat omenjen tudi Republiški sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti. Sekretariat za kulturo in prosveto oziroma omenjeni sklad sta namreč pozvala v mesecu novembru preteklega leta vse občine, da vključijo v svojo kulturno politiko in kulturne programe tudi gledališka gostovanja. Sklad bo s svojimi sredstvi sodeloval s petdesetodstotno participacijo pri plačilu stroškov teh gostovanj.

Okoli 120 milijonov starih din — spodbudna sredstva občinam za angažiranje najrazličnejših kulturnih skupin v obliki gostovanj.

V občinah, kjer ne zmorejo 50-odstotne participacije lastnih sredstev, še vedno iščejo rešitev v centralizaciji vseh sredstev za kulturo v republiškem merilu. Drugod so s pomočjo delovnih organizacij znali zagotoviti sredstva, ki naj bi jih za gostovanja prispevala komunalna skupnost.

Na posvetu so sodelujoči v razpravi ugotavljali naslednje: Predstavnica iz Laškega je dejala, da so v njihovi občini sklenili sofinancirati dvoje gostovanj, toda na njihovo pismo sekretariatu niso prejeli niti odgovora. Predstavnik iz Radgone je dejal, da na podeželju za kulturo ni denarja in po njegovem bi takim krajem Republiški sklad moral finančno omogočiti gostovanja v celoti. V Radovljici so sklenili, da bodo dali za osem gostovanj milijon starih din in pričakujejo enako vsoto od sklada. V Ptuju zdaj adaptirajo gledališče in imajo tako za gostovanja vse pogoje; sofinancirali bodo šest gostovanj. Predstavnik iz Sežane je dejal, da kot predsednik občinskega sklada za kulturo zdaj prvič sliši za to pobudo Republiškega sklada. Toda tako on kot predstavnik iz Gorice sta ugotavljala, da si tudi s to pobudo ne morejo nič pomagati, saj ne zmorejo v občini 50 % participacije sredstev za gostovanja. V Sežani da so jim dejali, da kultura letos v proračunu sploh ne bo imela več svojega mesta, češ da je že čas, da se za to poskrbe delovne organizacije. V Gorici so kulturne delavce menda »potolažili«, da bo za kulturno življenje letos 20 do 30 % manj sredstev kot lani.

K razpravi se je nato priglasil tov. *SLAVKO BOHANEC*, predsednik Republiškega sklada za pospeševanje kulturne dejavnosti. Uvodoma je pojasnil, da je sklad razširil možnost gostovanj po občinah ob njihovi participaciji sredstev tudi za likovno in glasbeno področje. Razmišljajo pa tudi o drugih področjih, ki bi jih tako s politiko republiškega sklada spodbudili, da se določneje vključijo kot sestavina v kulturno politiko občin. Namen take politike sklada je, je dejal, da bi kulturne institucije, ki so marsikje in marsikdaj še ozko zaprte v svoje institucionalne okvire, le-te premagale. Na drugi strani pa naj bi to pomenilo kvaliteten premik, ki ga želimo doseči prav s posegom občin na kulturno politično področje. Občine bi morale namreč prav v kulturnih institucijah videti svojega zaveznika, zavedati se, da so prav v teh institucijah še velike rezerve za uresničitev družbeno kulturnih smotrov. Tega doslej še marsikje niso spoznali. Ob sedanji pobudi republiškega sklada in Sekretariata za kulturo in prosveto se namreč občinske skupščine še zdaleč niso polno angažirale (menda se je odzvalo nekaj nad 10 občin. Op. S. G.). Občinske zveze kulturno prosvetnih organizacij, ki se ne morejo omejevati le na društveno dejavnost, bi morale taka prizadevanja odločneje podpreti v občinah. Seveda je zdaj že precej kasno, ni pa še prepozno. Toda v občinah, ki so se že odzvale tej pobudi ali pa se še bodo, bo kulturna politika v prihodnosti gotovo dobila širše dimenzije, saj se bo tako bolj povezovala z vsem, kar je v Sloveniji na kulturnem področju že na razpolago.

Tov. Bohanec je nato govoril o letošnjih sredstvih sklada. Spričo težav, v katerih smo letos, ta sredstva niso visoka. So manjša kot lani. Sklad je lani razpolagal s 340 milijoni starih dinarjev, letos pa bo le s 300 milijoni. Sklad ima pa še velike obveznosti iz prejšnjih let: 40 do 50 milijonov za dolgoročne akcije (slovar slovenskega knjižnega jezika, etimološki slovar), okoli 50 milijonov dolguje še za kulturne akcije iz leta 1965. Ostane torej okoli 200 milijonov din, iz katerih pa bo treba tudi v letu 1966 podpreti nekatere spomeniško varstvene akcije. Manevrski prostor za angažma v kulturni politiki občin v letu 1966 bo torej v okviru 120 milijonov starih dinarjev.

Sicer pa ni namen sklada, da bi financiral kulturne akcije v celoti, ampak da skuša podpreti in spodbuditi tako kulturno politiko občinskih forumov kot kulturne investicije. V okviru teh splošnih nalog bo torej sklad ravnal tudi v zvezi s konkretno kulturno akcijo, o kateri je bilo govora. Čeprav je ta akcija ena primarnih nalog sklada v letu 1966, bo vendarle spričo skromnih sredstev pri odločitvah zelo pomembna participacija občin.

Nato je tov. Bohanec dejal, da si seveda ne bi smeli delati prevelikih iluzij glede možnosti sklada in da bi morali videti izboljšanje materialnih pozicij za kulturo predvsem v občinah in delovnih organizacijah. Republiški sklad namreč ni bil ustanovljen zato, da bi iz republiškega centra pokrivali vse primanjkljaje v kulturi na področju Slovenije. Z njegovimi sredstvi moramo predvsem pospeševati in spodbujati določene pomembne kulturne akcije: kulturno dejavnost znotraj Slovenije, spodbujanje stikov z drugimi nacionalnimi kulturami v okviru jugoslovanske skupnosti, kot z onimi preko meja. Zato zahteva, ki jo je bilo slišati, naj bi bil Republiški sklad glavni financer kulturne dejavnosti v Sloveniji, ni realna in ni v skladu z družbenim sistemom in bi bila vračanje na stare administrativne odnose. Šibke strani takega načina financiranja so nam znane iz preteklosti (zadružni domovi). Strinjam pa se, je dejal tov. Bohanec, da bi v okviru Slovenije morali imeti bolj izdelan kulturno politični koncept. In tudi sicer bi bilo treba kulturno področje bolj organizirano financirati. Toda ne od zgoraj navzdol. Izhajati bi morali iz kulturnega interesa posameznika kot samoupravljavca in proizvajalca. Seveda bi bilo preveč smelo, če bi ta interes posameznika prevrednotili (problem standarda na eni strani in prebujeni oz. neprebujeni kulturni interesi in potrebe posameznika). Toda izhajati moramo vendarle od posameznika, preko interesov delovnih organizacij, občin do republike. Republiška skupnost pa se najbrž res ne more izogniti svojemu kulturnemu napredku, pa tudi temu ne, da bi ta kulturni napredek ne povezovala z ekonomskimi možnostmi, ki jih naša nacionalna sredina omogoča. Razumem pa, je dejal, da predlogi za centralizacijo sredstev, namenjenih kulturi v republiki, izhajajo iz neke stiske in neurejenih odnosov financiranja tega področja. Kljub temu pa ne bi smeli prezreti tiste dobre poti, ki so jo že ubrale nekatere delovne organizacije in občine, ki so znale oddeliti sorazmerna sredstva tudi za kulturno življenje.

S. G.

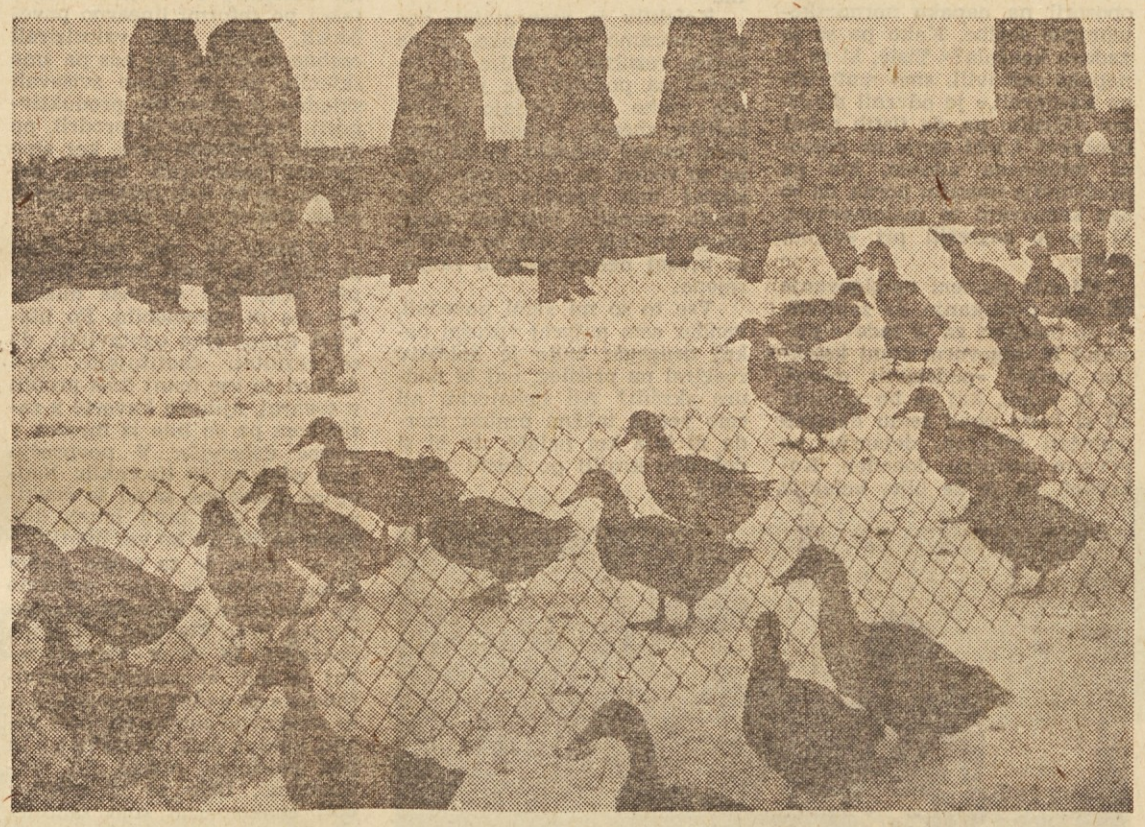

Črno-bela reduta — Foto služba DE

PREJELI SMO

Na policah s politično in družboslovno literaturo zasavskih knjižnic se skriva ogromno znanja, pa vendar

MALOKATERI SEGA PO NJEM!

Dokler niso pri trboveljski Delavski univerzi in v zagorski občinski knjižnici organizirali samostojnih oddelkov s politično in družboslovno literaturo, so mnogi družbenopolitični delavci, člani ZK in drugi tarnali: »Saj bi brali, študirali, pa kaj, ko potrebuješ tako knjigo, je ne dobiš!«

Zdaj pa mineva že tretje leto, ko se obe knjižnici ponašata s solidnim izborom političnih in družboslovnih, pa celo filozofskih in drugih tovrstnih tekstov, pa je seganje po tem čtivu porazno. Za ta knjižni sklad so potrošili precej družbenih sredstev. Osrednja občinska družbenopolitična vodstva so se celo odrekla lastnim tovrstnim knjižnicam in vso literaturo podarila obema knjižnicama. Lani so izposodili le okrog 150 knjig s teh polic in nekaj revij, v glavnem dijakom in študentom. Pa ne, da bi ljudje ne vedeli za te knjige in revije. V obeh knjižnicah so dovolj pozorno pojasnili, kaj vse je moč dobiti v teh oddelkih; v Zagorju in v Trbovljah so posebej uredili potrebne kataloge, iz katerih si bralec v nekaj minutah ustvari podobo, kaj vse si lahko izposodi in prebere. Tu so pozorno zbrani malone vsi prevedeni teksti klasične družboslovne misli, skoro vsa prevedena dela Marxa in Engelsa, Leninova Zbrana dela, preseneča tudi bogat izbor čtiva jugoslovanskih in slovenskih avtorjev in učbenikov vseh vrst. Na policah so tudi znane jugoslovanske in slovenske revije, katerih naročnike v Zasavju bi lahko prešteli na prste ene roke. Podobno solidno je zbrano gradivo iz delovanja KPJ oziroma ZKJ in ZKS, Socialistične zveze in nekaterih drugih naših osrednjih družbenopolitičnih organizacij. Torej: zadovoljeno je tudi najbolj izbirčnemu bralcu. Znanja dovolj, le seči bi bilo treba po njem...

Morda ne bo odveč povedati, da je samo v Zagorju in Trbovljah okrog 2000 članov ZK, da je malone vsak šesti občan član tega ali onega samoupravnega organa in vsak drugi član te ali one družbenopolitične ali društvene organizacije. Potemtakem se samo od sebe ponuja vprašanje: Ali je naš družbenopolitični sistem res tako statičen, da vsi ti ljudje ne potrebujejo nobenega dodatnega znanja več, od tistega, ki so si ga že pridobili, ali ki jim ga daje vsakdanja praksa? Kajpak je tu mogoč samo negativen odgovor. Nasprotno: vsi menimo, da je naša teoretična misel dostikrat in na mnogih področjih v očitnem razkoraku z doseženo prakso, da je pred prakso in da to ustvarja dostikrat občutne slabosti, napake in spodrsljaje. To so refreni na skoro vseh sestankih, razgovorih in vsepovsod tam, kjer se shajajo ljudje k razpravam o teh ali onih skupnih zadevah. Te ugotovitve bi lahko za Zasavje strnili v en sam stavek: ni moč v neskončnost živeti zgolj na revolucionarnih tradicijah in izkušnjah. Treba je več brati, študirati, se učiti in spoznavati sedanje zakonitosti našega družbenega razvoja. To ni od zunaj prinesena misel, ampak je vzklila v Zasavju samem.

Gre za to in celo neodložljiva nujnost je, da se od teh, čeprav morda nekoliko poznih spoznanj preide k dejanjem. Čeprav bi bilo napak meniti, da se je moč vsega naučiti samo iz knjig in revij ter drugega čtiva, ni moč pozabiti, da sta teorija in praksa neločljiva sopotnika; ena brez druge ne more. Prav zato je treba ceniti vse napore, usmerjene v boj zoper lagodnost na tem področju.

MILAN VIDIC

Še več podobnih seminarjev

Zveza delavskih univerz Slovenije in Delavska univerza Kranj sta izvedli pretekli četrtek zanimiv enodnevni seminar za vodilne gospodarske in samoupravne predstavnike gorenjske industrije o perečih problemih izvajanja gospodarske reforme in o neposrednih nalogah slovenskega gospodarstva doma in na tujem v letošnjem letu. O teh problemih so govorili Cveto Kobal, Mitja Švab, Ivan Renko, Janez Bukovec in Rudi Videtič.

Kako veliko zanimanje je za taka vsebinska vprašanja, nam pove podatek, da je bilo prijavljenih nekaj nad petdeset, prisotnih pa 82 slušateljev iz vseh gorenjskih občin razen Jesenic in Tržiča. Vsebina je bila tako zanimiva, da je »zmanjkalo« časa za nadaljevanje razprave.

ČZP Delavska enotnost bo dva referata objavilo v brošuri, ki bo dostopna vsem delovnim organizacijam.

Prisotni na seminarju so izrazili tudi željo, naj bi delavske univerze v sedanjem času organizirale več podobnih razprav in seminarjev, zlasti pa o delovnih razmerjih, 42-urnem delovnem tedniku, politiki cen, financiranju razširjene reprodukcije, investicijski politiki, o uvozu in izvozu, carinah in podobnem.

ZDRAVKO TROHA

Mala skupščinska tribuna

Proučiti bo treba možnost kreditiranja študija preko bank

● Stroški življenja so se v zadnjih mesecih povzpeli na 43.000 starih din na študenta

Sredstva, vložena v kadre, v strokovno izobrazbo ljudi, se bodo bogato obrestovala — so ugotovitve, ki jih ponavljamo že dolga leta. Vsakdanja praksa pa kaže, da so te besede doslej le prečesto naletele na gluha ušesa in posledica tega je, da smo po strokovni strukturi zaposlenih v Sloveniji že skoraj na zadnjem mestu v državi. Skrb za izobraževanje in materialna skrb za tiste, ki študirajo na naših visokih in višjih šolah, se je z reformnimi ukrepi marsikje poslabšala. Gospodarske organizacije marsikje zapirajo vrata pred mladimi strokovnjaki. Učni uspeh na raznih vzgojnih ustanovah pada tudi zaradi nezadostne materialne preskrbljenosti študentov in dijakov. Mladi ljudje pa opuščajo študij in iščejo zaposlitev. Ob takšnih rezultatih se moramo resno zamisliti ter popravljati stanje, kolikor je to trenutno mogoče.

O tem in podobnem so v minulih dneh razpravljali tudi na seji začasnega odbora Prosvetno-kulturnega zbora za raziskovalno delo in visoko šolstvo skupščine SRS. Ugotovili so, da je materialna preskrbljenost študentov med šolanjem eno poglavitnih vprašanj celotne problematike visokega in višjega šolstva in da bo zaostajanje v urejevanju materialne osnove študija zmanjšalo učinek vseh drugih ukrepov za dosego boljših rezultatov v izobraževanju visokokvalificiranih kadrov. V začetku letošnjega šolskega leta je bilo poudarjeno, da je treba poskrbeti za valorizacijo štipendij v delovnih organizacijah in občinskih skupščinah, da je treba razvijati tudi druge oblike pomoči študentom, med katerimi je vedno pogostejše kreditiranje in da je treba študentskim domovom in menzam dodeliti tolikšna sredstva, da bodo omogočala redno prehrano in delo zlasti tistim mladim ljudem, ki so sposobni in dosegajo solidne študijske uspehe.

Pa poglejmo, kakšno je trenutno stanje na naših višjih in visokih šolah. Že nekaj let opažamo, da dinamika štipendiranja pada kljub neštetim priporočilom političnih organizacij, skupščinskih organov in drugih. V letu 1964/1965 se je situacija sicer izboljšala, saj je bilo na naših visokih in višjih šolah že nad 4000 štipendistov. V tem šolskem letu, od meseca septembra dalje, opažamo ponovni padec, potem pa ponoven dvig štipendij na posameznih ustanovah, zlasti slabo pa je na pedagoških akademijah in fakultetah za izbraževanje pedagoških kadrov. Kljub neznatnim uspehom je višina štipendij ostala nespremenjena in ne dosega stroškov življenja, ki so se v zadnjih mesecih povzpeli že na 43.000 dinarjev na študenta. Povprečje večine štipendij na pedagoških akademijah je npr. 16.000 dinarjev. Hkrati pa se s prenehanjem zakona o štipendiranju pojavlja nov problem. Nekateri štipenditorji, predvsem s področja gospodarstva, so prenehali nakazovati štipendije preko šol. Kaže, da gre za premišljeno odtegovanje izplačevanja štipendij preko šol (štipendije izplačujejo direktno študentom), pri šolah pa za premajhno sodelovanje s štipenditorji.

Ob tem se nehote poraja vprašanje za in proti štipendiranju. Na seji so po daljši razpravi ugotovili, naj bi ta oblika tudi v bodoče obstajala in naj bi bila spodbudnejši instrument kadrovske politike v delovnih organizacijah in občinah. Seveda pa je treba iskati še druge možnosti. Razvijati bi morali zlasti kreditiranje preko republiških skladov in proračuna ter proučiti možnosti kreditiranja študija preko bank. Predvsem pa bo treba poskrbeti za zvišanje štipendij na raven, ki bo mladim ljudem omogočala redno delo in študij. Treba bo poskrbeti za mlade, solidne študente iz delavskih vrst in socialno šibkejših družin iz oddaljenih predelov republike ter stremeti predvsem za gradnjo novih študentskih domov.

Takšni in podobni sklepi se porajajo v teh dneh, ko je treba pospešiti in učinkoviteje reševati omenjene probleme. Seveda pa pri tem ne moremo prezreti trenutnih težav in sprememb v našem gospodarstvu in celotnem družbenem življenju. Svoboda študija, zagotovljena v ustavi, je, razumljivo, tudi pri nas pogojena s splošnimi ekonomskimi razmerami in s tem v določenih situacijah omejena. S pospeševanjem celotnega družbenega razvoja, z intenzivnejšim delom in proizvodnjo pa bomo tudi te probleme laže reševali ter intenzivneje razvijali pogoje študija na naših vzgojnih ustanovah.

IVA BOZOVIČAR

V TRBOVELJSKIH STROJNIH TOVARNAH SE NE IGRAJO Z ZAUPANJEM

Veliko je poti do večje produktivnosti in višjih osebnih dohodkov, vse pa vodijo prek dela; tudi tista, ki so jo izbrali v trboveljskih Strojnih tovarnah, čeprav se zdi neobičajna, ker se začenja in se konča z zaupanjem.

Rezultati pa so na dlani: v enem letu so povečali produktivnost za 20 %, nadure so skoraj odpravili, osebni dohodki so v povprečju dosegli 80 tisočakov, v skladih imajo 40 % več sredstev kot leto prej, boleznine so manjše, spreminja se odnos do tistih članov kolektiva, ki preveč pogosto zagrešijo »plavega«...

Edini »krivec« vseh teh premikov je zaupanje, da bo več dobil tisti, ki bo več in bolje delal.

Kakšna je torej njihova pot zaupanja, ki jim daje več denarja za krajši delavnik, kajti zdaj imajo tudi prosto soboto?

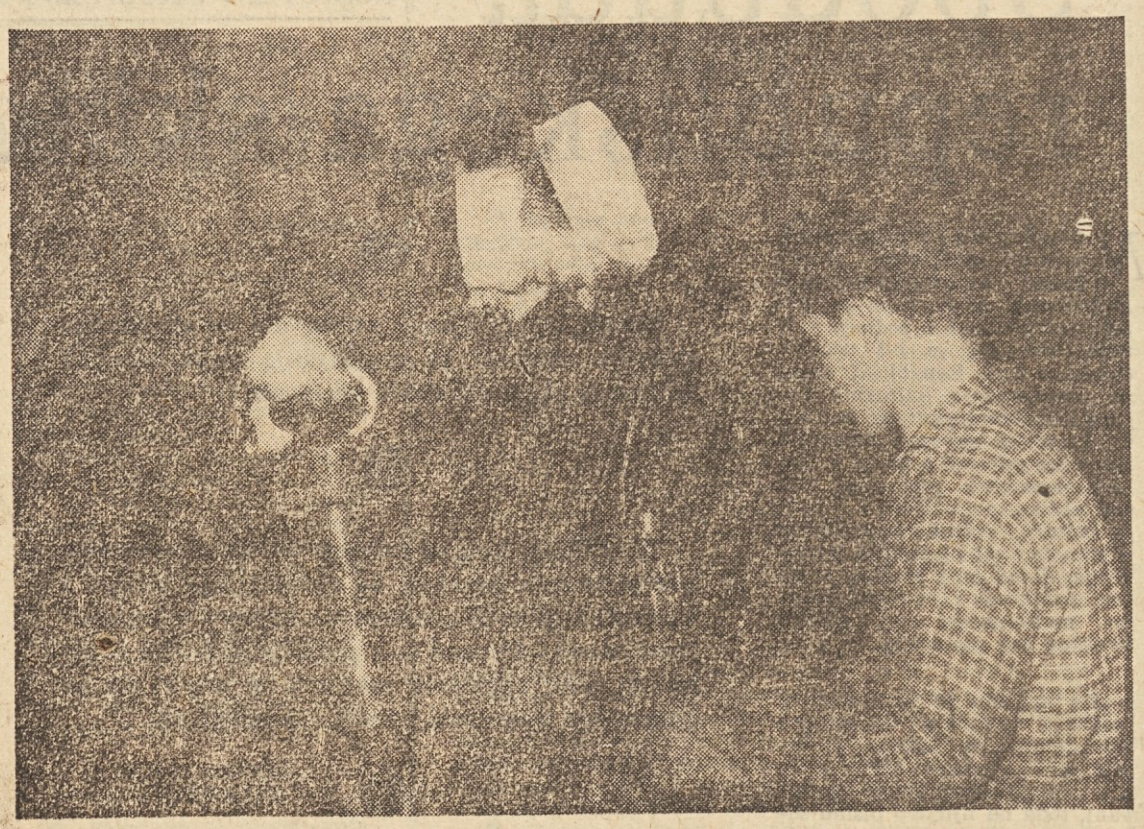

Več denarja za krajši delavnik

Prav je, če kar takoj povem, da njihove izkušnje ne pomenijo pravila ali celo recepta, kako naj bi povsod delali. Marsikaj so »kopirali« iz prakse drugih kolektivov in to prilagodili lastnim razmeram in potrebam. To je bilo treba povedati, da ne bi kdo pomislil, da so znova odkrili Ameriko; vsi, s katerimi sem se pogovarjal, so prosili, naj tega ne pozabljam, ko jih bom »dajal v časopis«, česar po njihovem mnenju niti ne zaslužijo, ker niso naredili »nič posebnega«. Samo trudili so se, so rekli.

Pretirana ali lažna skromnost?

Niti eno niti drugo! Razumem pa jih, če tako govorijo. Zanje govorjenje o produktivnosti, boljši organizaciji dela in proizvodnji, notranjih rezervah in vsem ostalem pomeni tisto, s čimer se mučijo iz dneva v dan. In ker so vsega tega tako rekoč »navajeni«, ker zanje skrb za intenzivno gospodarjenje ne pomeni niti kampanje, še manj pa frazarjenje, je razumljivo, zakaj trdim, da ne gre za zlagano skromnost.

»Naslednji dan so bili vsi zdravi!«

Evidenčni podatki povedo, da so v Strojnih tovarnah imeli neverjetno visok stalež bolnikov, saj je bilo »bolnih« tudi do 12 odstotkov vseh zaposlenih. To pomeni, da je vsak dan ostajalo doma tudi po 140 delavcev. Ob tem ne gre samo za izgubljene delovne ure in za milijonska nadomestila ter prispevek za socialno zavarovanje po zvišani stopnji. V »obolelosti« se je skrival tudi eden izmed vzrokov, da so morali dovoljevati neobičajno visoko število nadur. Samo nadure so jih na primer predlanskim veljale toliko, kolikor znesejo dvomesečni zaslužki vsega kolektiva!

Inženir Rudi Babič, direktor STT, je povedal: »Dan po tistem, ko so samoupravni organi sklenili, da je lahko premije deležen le tisti, ki je ves čas prebil na delu, so malone vsi ozdraveli! Vedeli smo, da resničnim bolnikom s tem delamo krivico, vendar takrat ni bilo druge poti, da bi boleznine znižali. Čez nekaj mesecev je delavski svet preklical ta sklep, ker res ni bil do kraja premišljen. Če tega ne bi storili, bi zavestno delali krivico tistim članom kolektiva, ki so res bolni. No, dosegli smo, da imamo zdaj samo še dobrih pet odstotkov bolnikov. Tudi to je veliko, vendar je zdaj odvisno predvsem od uspešnejšega higiensko-tehničnega varstva in pa ukrepanja zdravstvene službe, da bo stalež še nižji.«

Direktor Babič je omenil premije. Premije predstavljajo v Strojnih tovarnah tisto, kar drugod imenujejo poslovni uspeh. Drži pa, da jih razdeljujejo drugače, kakor je splošno v navadi. Dogovorili so se za progresivno lestvico.

»Doseči moramo, da bi stroje čimbolj izkoristili,« pravi Franc Koritnik, zaposlen kot električar, sicer pa namestnik predsednika DS. »Zato smo sklenili, da vsako preseganje norm še posebej stimuliramo. Lestvica je progresivna nekako do 120-odstotnega preseganja norme, potem pa zlagoma pada. Pri 140 odstotkih se »ujame« z osnovno lestvico, se pravi, da delavec takrat dobi samo toliko, kolikor je presegel normo, do omenjene meje pa zmeraj še nekaj odstotkov več. Vzrokov za takšno odločitev je več. Nismo namreč prepričani, da so vse norme najbolj realno postavljene in bi zato bilo morda krivično, če bi zagovarjali dosledno progresijo. Izbrali smo zato kompromisno rešitev, ki nam zagotavlja optimalno izkoriščanje zmogljivosti, seveda ne na škodo kvalitete. Povprečno presegamo zdaj normative za dvajset odstotkov. Naj še povem, da so pri nas norme nedotakljive! Samo delavski svet jih lahko spremeni.«

V beležnici si podčrtam: *izkušnja in spoznanje, da so norme nedotakljive, da se delavci ne bojijo, da bodo spremenjene, če bi jih (preveč) presegli, razen tega pa še dodatna stimulacija po progresivni lestvici — v tem najbrž tiči ključ njihovih uspehov.*

Ni vseeno, kako je dinar zaslužen

Tovariš Božo Eberlinc je tehnolog v Strojnih tovarnah, kolektiv pa ga je izvolil za podpredsednika upravnega odbora. Takole odgovarja na misel, ki sem jo podčrtal v beležnici:

»Najvažnejše je zaupanje. Če delavec ve, da mu norme ne bodo »strigli«, potem bo delal v miru. Mislimo, da je bolje, da nekdo zaradi neizdelanih meril — priznam, da se napake pojavljajo tudi pri nas, kje pa se ne? — zasluži preveč, kakor pa da bi ljudje delali v strahu, češ, saj mi bodo plačali samo toliko, kolikor bi se jim zdelo prav. Če pa se ljudje potrudijo, je rezultat boljši in naš kup denarja večji, vsekakor pa tolikšen, da ga je dovolj tudi za izplačila na račun morebitnih spodrsljajev. Lani se je na primer dogodilo, da so nekemu delavcu postavili takšne normative, da je normo presegel za sto odstotkov. Svoj denar je vseeno dobil na roke, saj ni bil kriv »svojega uspeha«. Še celo vprašati je prišel, ali se normirci morda niso zmotili!«

Prizadeti delavec je nedvomno storil svojo dolžnost, saj je opozoril na napako normirsko-tehnične službe. Kako pa se je zadeva končala?« Tiste, ki so to napako zakrivili, smo materialno kaznovali,« je odvrnil direktor. »Mislim pa, da tistih nekaj tisočakov kazni zanje ne pomeni tolikšnega udarca, kot ga predstavlja moralni poraz, da so bili kaznovani za malomarnost, ki so jo zagrešili pri svojem delu.«

(Morda pomeni namigovanje ali celo podtikanje, če zapišem, da so nekateri za te zadeve pristojni in odgovorni člani kolektiva nalašč »podstavili mino«, da bi videli, kaj se bo zgodilo; ali si bodo upali temu delavcu izplačati tolikšen, dejansko ne povsem zaslužen dohodek. Kakorkoli pa je že bilo, kolektiv je izvedel vse podrobnosti o tem primeru in tako spoznal, da lahko zaupa svojim samoupravnim organom, še zlasti pa sklepu o »nedotakljivih normah«.)

Zakaj bi delali dlje, kot je potrebno

Že v uvodu sem zapisal, da so nadure pomenile vsakdanjo prakso pri delu trboveljskih Strojnih tovarn. Ko so lani vpeljali 45-urni delavnik, zdaj pa 42-urnega, je ta sprememba terjala odločitev, kako z nadurami.

Kolektiv je razpravljal: doseči moramo vsaj enake, če ne boljše rezultate. Ljudje so izvedeli za podatek, da jih nadure vsako leto veljajo toliko, kolikor znesejo njihovi dvomesečni osebni dohodki. Že od prej pa so vedeli, da so nadure marsikdaj tudi zavoljo tega, ker imajo premalo izdelkov serijskega značaja in ker so naročila precej neenakomerno razporejena.

Vse to so mi sami povedali, vendar sem najprej vprašal nekaj drugega: kako je kolektiv reagiral na predlog, naj bi nadure skrčili? Ali nekaterim ali celo večini takšna praksa morda ni bila kot nalašč, da bi si dohodke krojili po lastni računici?

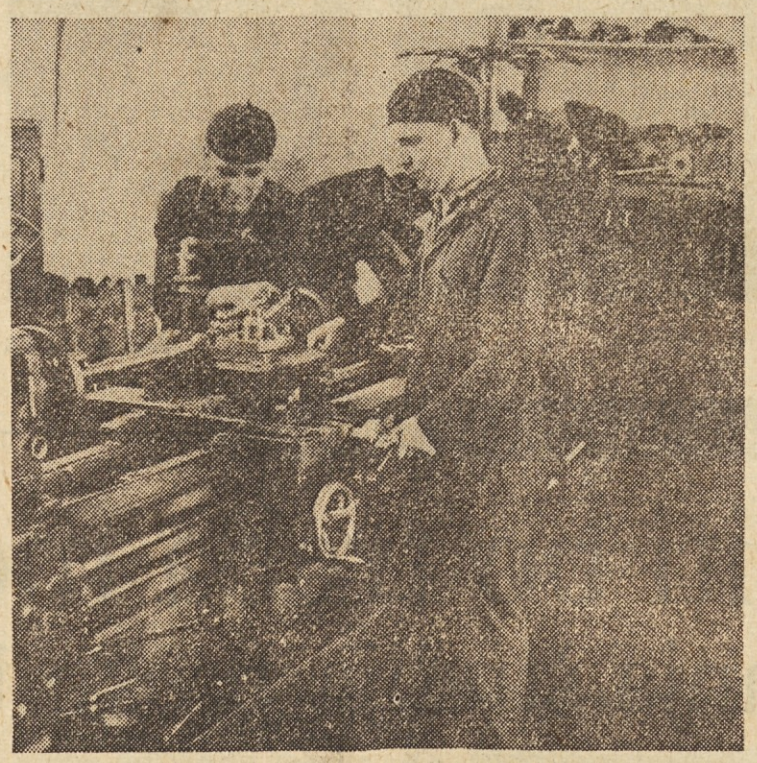

Božo Eberlinc je prav na kratko pojasnil:

»Ja, bilo bi tako, če bi samo nekateri delali nadure. Tako pa smo jih morali v glavnem vsi, kadar je to zahtevalo delo. Rečeno pa je bilo, da se naši zaslužki zaradi tega, če odpravimo nadure, ne bodo zmanjšali, če bomo vsaj toliko naredili. Bi se, recimo vi, temu upirali?«

Zapisati moram, da je bila razprava o nadurah najbolj živa v zadnjih mesecih pred reformo. Skratka — že takrat so pojem večjih zaslužkov povezali z večjo produktivnostjo.

»Vendar to ni bilo lahko,« je poudaril direktor Babič. »Sosednji kolektivi so v tistem času takoj po reformi linearno povečevali, hočem reči, valorizirali osebne dohodke, pri nas pa smo sklenili, da jih bomo zviševali skladno z gibanjem produktivnosti. No, pa smo le prodrli, po mojem predvsem zato, ker smo ljudem garantirali enake zaslužke, če bo tudi delovni uspeh enak. Potem se je začelo...«

»Ljudje so zdaj bolj vneti za delo,« je dodal Franc Koritnik. »Čez noč se naše mišljenje res ni spremenilo. Po ukinitvi nadur smo ugotavljali, da se rezultati zboljšujejo. Naši delavci so vse manj časa prebili v tovarni, njihove kuverte z zaslužkom pa so bile iz meseca v mesec debelejše. V povprečju smo zdaj na 80 tisočakih. Nadur pa naredimo samo še četrtino toliko kot pred letom dni. Kaže pa, da jih bo vse manj...«

»... samo še za razna nujna dela, popravila ali podobno jih dovolimo,« dopolnjuje Koritnika Božo Eberlinc. »Sicer pa opažamo še drug vzrok, zakaj je tudi ekonomsko upravičeno, da je nadur vse manj. Naše strokovne službe vse bolj pazijo, kakšna dela prevzemamo in pod kakšnimi pogoji jih prevzemamo. Delo se je ustalilo, bolj enakomerno smo zaposleni. Ker je tako, se počasi specializiramo znotraj tovarne. Najbolj očitna je specializacija delavcev. Tukaj so tiste rezerve, ki povečujejo naš dohodek.«

Spet podčrtujem v beležnici: *zaslužki so tisto, kar jih spodbuja, da se med delovnim časom zares potrudijo.*

Solidarnost - da! Vendar - kakšna?

V Strojnih tovarnah pravijo, da se je v zadnjih mesecih neverjetno izboljšala delovna disciplina in hkrati povedo tudi vzrok: uspeli so zato, ker so se tega problema lotili z računico — z dinarjem in ne morda (ter najprej) z disciplinskimi ukrepi. Ostali pa so »plavi« — teh se doslej še niso iznebili. Njihov delavski svet je še pred meseci odklonil predlog, da bi kaznovali z zadnjim opominom pred izključitvijo nekaj deset takih članov kolektiva, ki mislijo samo nase in jim je prav vseeno, koliko »plavih« naredijo. »Ljudi ne moremo postaviti na cesto, še posebej zdaj, ko je reforma in je težko za službe,« je bilo rečeno v takratnih razpravah.

Minilo je nekaj mesecev. Ljudje so spoznavali, kakšne težave povzročajo njihovi tovariši, ki brez vzroka ostajajo doma ali pa v tistem času popivajo po gostilnah. Na zadnji seji delavskega sveta so izrekli opomin 34 članom kolektiva, kar štiridesetim pa zadnji javni opomin pred izključitvijo iz delovne skupnosti. »Če konec koncev opravimo njihovo delo tiste dneve, ko jih ni na delo, potem ga bomo tudi, če jih sploh ne bo več v službo. Pomagamo vsakomur, ki je prišel v težave, če jih ni sam zakrivil. Toda če kdo dela po svoje, se naj potem tudi znajde po svoje,« so menili na zadnji seji delavskega sveta.

Torej — delavci STT so za solidarnost in pomoč v težavah, vendar samo tistim, ki jo zaslužijo. Ekonomika in lažna socialna pač ne sodita skupaj, o tem si moramo biti na jasnem.

Njihova želja

STT bodo letos izvozile za dve milijardi dinarjev izdelkov ali petino celotne proizvodnje. Nekatere vrste reprodukcijskih materialov prihajajo iz uvoza, tako iz zahodnih kakor tudi vzhodnih držav. »Če bomo rešili problem, da ne bi prihajalo do zastojev zavoljo pomanjkanja surovin, potem vse ostale težave pomenijo malenkost,« je rekel direktor Babič.

Želimo jim, da bi s tem imeli čim manj težav, kajti tudi »malenkosti« niso ravno nepomembne, na primer zapiranje jugoslovanskega trga znotraj republiških meja, »kopiranje« njihovih izdelkov od drugih proizvajalcev, ki potem, ko sami ne uspejo razrešiti vseh problemov, predlagajo »kooperacijo« in podobno. Več o tem pa — kdaj drugič!

MILAN GOVEKAR

TEHNIČNA TRGOVINA - SERVISI

»NOVOTEHNA«

Novo mesto, Glavni trg št. 11

Nudi kupcem:

- vse vrste kovinskih izdelkov, železa, orodja, gradbeni material, vodovodno instalacijski in elektro material, barve, lake in kemikalije, steklo, keramiko, gospodinjske potrebščine, električne štedilnike, pralne stroje, hladilnike, posodo, radijske in televizijske aparate, glasbila in potrebščine.

V svojem specializiranem oddelku avto stroke pa osebne, tovorne in specialne avtomobile, motorna kolesa, moška in ženska kolesa, nadomestne dele za motorna in ostala prevozna sredstva in izvršuje usluge za popravilo osebnih avtomobilov in motornih koles.

Oglejte si veliko izbiro blaga v naših prodajalnah in skladiščih v Novem mestu, Krškem in Trebnjem.

V korak z modo-
v korak s časom-
kdor obiskuje...

PRODAJNI SERVIS

Modna hiša

LJUBLJANA - MARIBOR